

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Riigiteaduste instituut

Bakalaureusetöö

Liis Lõhmus

**IMMIGRATSIOONI JA PAREMÄÄRMUSLUSE SEOSED
TAANIS JA ROOTSIS**

Juhendaja: Ahto Lobjakas,
Eesti Välispoliitika Instituut

Tartu 2012

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

Liis Lõhmus

Sisukord

Sissejuhatus	5
TEOREETILINE RAAMISTIK	7
1.1 Paremäärmusluse erinevaid definitsioone.....	7
1.2 Paremäärmuslike parteide vaated ja valijad	10
1.3 Paremäärmuslusele iseloomulik populism.....	14
IMMIGRATSIOONI JA PAREMÄÄRMUSLUSE SEOSSED TAANIS JA ROOTSIS	18
2.1 Skandinaavia	18
2.2 Taani	19
2.2.1 Paremäärmusluse ülevaade	19
2.2.2 Taani integratsioonipoliitika	21
2.2.3 Taani kodakondsuspoliitika	23
2.2.4 Integratsiooni ja vähemuste poliitika korraldatus	23
2.2.5 Analüüs Taani statistilistest näitajatest	25
2.3 Rootsi	30
2.3.1 Rootsi paremäärmusluse ülevaade	30
2.3.2 Rahvastiku koosseis ja sisserände ajalugu	31
2.3.3 Rootsi kodakondsuspoliitika	32
2.3.4 Integratsioonidebatt.....	33
2.3.5 Analüüs Rootsi statistilistest näitajatest	34

2.4 Taani ja Rootsi võrdlus	39
3. Kokkuvõte	43
4. Kasutatud kirjandus.....	45
5. Lisad.....	48
6. Summary	55

Sissejuhatus

Viimasel kahel kümnendil on Põhja regiooni poliitiline maastik hakanud muutuma. Varem reeglina vasakpoolse valitsusega riigid on poliitilisel skaalal võtnud suuna paremale. Järjest enam saadab paremäärmuslike parteisid edu valimistel. Nende retoorika on suunatud immigratsiooni ja võõraste kultuuride sissetungi vastu.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida võimalikku seost immigratsiooni ja paremäärmuslike parteide populaarsuse vahel Rootsi ja Taani näitel ning leida seoseid sisserände, sellest tuleneva poliitika ja esinduskogude koosseisude muutumise vahel.

Täpsemalt analüüsin töös: 1) kuidas on muutunud Taani ja Rootsi immigratsioonipoliitika viimastel aastakümnetel; 2) kas esineb seos immigrantide arvu ja immigratsioonipoliitika iseloomu vahel ning kas olemas on põhjuslik seos poliitiliste süsteemide paremale nihkumisega.

Taani ja Rootsi on aastasadu olnud peaaegu monoetnilised rahvusriigid, kuid täna on hoogustunud sisseränne teistest riikidest. Soomest pärit immigrandid samas ei tekita Rootsis nii palju probleeme, kui Lähis-Idast või Balkanimaadest tulevad sisserändajad. Erinev kultuuritaust tekitab konflikte. Sihtriikide elanike seas kasvab vastumeelsus immigrantidega (reaalselt või näiliselt) seotud kulutuste suhtes, eriti sotsiaalsfääris. Probleemid teravnevad majanduskriiside ajal. Tekkinud olukorra pööravad enda kasuks paremerakonnad.

Sisseränne tekitab suuremaid probleeme, kui immigrandid on pärit teistsugusest ühiskonnast ja kultuuriruumist. Sisserändajad ei suuda kohaneda sihtriigi normidega, neil napib tihti töökvalifikatsiooni ja keeleoskust, mille tulemuseks on tööpuudus nende ridades. Töö puudumine kurnab sotsiaalsfääri ja ajendab kuritegevusele. Lisaks hajutab suur immigrantide arv põhirahvuse identiteeti, mis tekitab lisaprobleeme. Avaliku arvamuse kujunemise mehhanisme immigratsioonitemaatika kontekstis seletan põhjalikumalt töö teoreetilises osas.

Bakalaureusetöö on jaotatud kaheks suuremaks osaks: teoreetiline ja empiiriline. Teoreetilises osas annan ülevaate paremäärmusluse erinevatest käsitlustest. Toon välja

paremäärmuslusele iseloomulikud tunnused, sest ühest definitsiooni ei eksisteeri. Empiirilises osas annan esmalt ülevaate Taani ja Rootsi poliitilisest maastikust läbi lähiajaloo, seejärel toon välja immigratsiooni iseloomustavad statistilised näitajad ning analüüsin seoseid riigiti. Ühtlasi teostan ka riikidevahelise võrdluse.

Teoreetilises käsitluses annan ülevaate, kuidas on varem käsitletud paremäärmuslust ja kuidas seda üldse defineerida. Püüan välja tuua paremäärmuslusele iseloomulikud tunnused. Minu poolt pakutud teemapüstitusel pole konkreetset teoreetilist raamistikku kuna Rootsi ja Taani näol on tegemist erilaadsete (kuid samas lähedaste) poliitiliste kultuuridega ja seepärast püüan välja tuua peamised paremäärmusluse eraldusjooned, mis kehtivad mõlema puhul. Empiirilises osas anna ülevaate Taani ja Rootsi poliitiliste süsteemide ülesehitusest. Teoreetilist osa toetab allikate kaasaegsus, sest paremäärmusluse teema on mõlemas riigis teravnenud viimasel kümnendil.

Empiirilises osas kasutan samuti statistilisi andmeid immigrantide arvu muutuse mõju kohta valimistulemustele. Jällegi, kasutan ametlikku statistikat immigratsiooni kohta - ehk lähtun ametlikust sisserändaja definitsioonist. Andmed pärinevad vaadeldavate riikide statistikaametitest ning riikide parlamentide kodulehtedelt. Andmeid vaatlen võrdleva analüüsi abil. Selle kaudu on võimalik vaadelda, kuidas näitajad omavahel suhestuvad: esmajoones, kust on pärit peamised immigrandid ja kas immigratsiooni allikad ja suurus muutuvad ajas.

Töö põhineb teemakohasel erialasel kirjandusel. Peamisteks autoriteks lähtekohana on Cas Mudde, kes on avanud paremäärmuslust erinevatest teoreetilistest vaatenurkadest, samuti Piero Ignazi, Hans-Georg Betz, Pippa Norris. Veel kasutan Martin Schaini, Aristide Zolbergi ja Patrick Hossay raamatut “*Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in Western Europe*”, kes püüavad defineerida paremäärmuslust läbi ideoloogia ja poliitilise orientatsiooni.

TEOREETILINE RAAMISTIK

1.1 Paremäärmusluse erinevaid definitsioone

Piero Ignazi arvates oli kuni 1980. aastateni paremäärmusluse sünonüümiks neo-fašism. Ignazi jaoks oli põhjus lihtne: ainus poliitiliselt relevantne partei, mis pidas end paremäärmuslust esindavaks, oli Itaalia nn sotsiaalne liikumine – see eksponeeris end avalikult kui ennesõjaaegse päritoluga fašismi pärija. Samal ajal teised poliitilised väljundid neo-fašistlikus poliitilises “perekonnas” mujal Euroopas puudusid või olid nõrgad. Neo-fašism ei taaselustunud, kui “proto-fašistlikest” Hispaaniast ja Portugalist sai 1970. aastatel demokraatlikud riigid.¹

Kaasaegses maailmas on paremäärmuslus fundamentaalselt fašismist erinev: paremäärmuslike erakondade eesmärk ei ole reeglina kukutada demokraatiat, vaid nõrgendada liberaalset tahku enamusvõimust.²

Hans-Georg Betz toob välja, et viimasel kahel kümnendil on Lääne ühiskonnas toimunud fundamentaalsed muutused majanduses, sotsiaalses struktuuris ja väärtuste süsteemis, samuti kultuurilises identiteedis ja selle mõtestamises.³ Martin Schain, Aristide Zolberg ning Patrick Hossay toovad välja, et radikaalsetele ksenofoobsetele parteidele on toetus kasvanud praktiliselt kõikjal. Üha enam apelleeritakse äärmustele: leidub parteisid, mis kutsuvad üles kõiki inimesi, kes on immigrandid või põlvnevad immigrantide perekonnast, pöörduma tagasi oma algsele kodumaale.⁴

Numbrid iseenesest on tähelepanuväärivad: Šveitsi Rahvapartei kogus 1999. aasta valimistelt 23% kõigist häältest; Prantsusmaa rahvuslik rinne (*Front National*) kogus 2002. aasta presidendivalimiste esimeses ringis 17% üleriigilistest häältest; Jörg Haideri juhitud Austria Vabaduspartei tõusis 1999. aasta valimistel suuruselt teiseks

¹ Ignazi, Piero; „*Extreme Right Parties in Western Europe*“; Oxford University Press 2003; lk 1

² Mudde, Cas; „*Who's afraid of the European Radical Right?*“; Dissent Fall 2011; lk 7

³ Betz, Hans-Georg; „*Radical right-wing populism in western Europe*“; The Macmillan press Ltd 1994; lk 7

⁴ Schain, Martin; Zolberg, Aristide; Hossay, Patrick; „*Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western Europe*“; Palgrave 2002, lk 3

parteiks riigis, saades tulemuseks 27% häältest.⁵ Hans-Georg Betz põhjendab seda trendi asjaoluga, et järjest suurem osa Lääne-Euroopa põhielanikkonnast ei usalda seniseid poliitilisi institutsioone ja poliitikat.⁶

Üheks oluliseks põhjuseks paremäärmusluse levikus on olukord, kus tajutakse senise "ühise" identiteedi hajumist.⁷ Tekib hirm kaotada midagi eneseomast, määratlevat ja iseloomulikku. Siit ka paremäärmusluses leviv retoorika, mis apelleerib identiteedi väärtustamisele ja hoidmisele.

Paremäärmusluse kohta kasutatakse võõrkeelses kirjanduses palju erinevaid ja tihti laialivalguvaid termineid (eriti inglisekeelses terminoloogias): *extreme right*, *radical right-wing party*, *populist radical right* ja ka lihtsalt *populist party* ja *anti-immigration party*. Põhiline idee on kõigil sarnane, kuid varieerub olenevalt riigist ja teemast.

Piero Ignazi arvates on paremäärmuslust raske üheselt defineerida kuna paremäärmuslus viitab tihti sotsiaalsele liikumisele ja mitte tingimata erakonnale. Paremäärmuslust on aegajalt iseloomustatud ekstreemse konservatismi. Teiselt poolt defineeritakse paremäärmuslust läbi üksikisiku isikuomaduste, mitte läbi üldiste väärtuste või poliitiliste eraldusjoonte. "See on aga liiga ideoloogiline/ideograafiline ja üldine määratlus, seda eriti kaasaegses Euroopas. Juba sõna äärmuslus viitab millelegi, mis on radikaalne ja ekstreemne."⁸

Paremäärmusluse defineerimise teeb raskeks komponentide rohkus, mille ühe osise välja jätmine või ületähtsustamine võib muuta kogu mõiste tähendust. Näiteks kui definitsiooni kese paigutada nativismile (ehk jagatud ajaloolistele juurtele), siis muutub paremäärmuslus pigem fašismi sarnaseks, mis tuleneb sellest, et fašism keskendub

⁵ Schain, Martin; Zolberg, Aristide; Hossay, Patrick; " *Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western Europe*"; Palgrave 2002, lk 3

⁶ Betz, Hans-Georg; „*Radical right-wing populism in western Europe*“; The Macmillan press ltd 1994; lk 37

⁷ Rydgren, Jens; " *Radical Right-Wing Popilism in Sweden and Denmark* "; The Centre for the Study of European Politics and Society 2004; lk 11

⁸ Ignazi, Piero; „ *The extreme right: Defining the object and assessing the cause* “; Raamatust „ *Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western Europe* “; Palgrave 2002, lk 22

rahvusele. Või kui rõhutada vastandumist liberaalsusele ja multikultuursusele, muutub paremäärmuslus pigem konservatiivseks, tulenevalt sellest, et konservatism on kiirete muutuste vastu. Seega püüan oma töö teoreetilises osas anda ülevaate paremäärmuslusest võimalikult üldiselt, komponente võimalikult tasakaalustades.

Vahemärkusena: Eesti kaitsepolitsei defineerib äärmuslust läbi integratsiooniprobleemide kui “riigis eksisteerivate ühiskondlike normide ja seaduste radikaalset eiramist üksikisikute või isikurühmade, s.t organisatsioonide või rühmitiste poolt, kelle kaugemaks eesmärgiks võib muuhulgas olla ka kehtiva riigikorra asendamine neile sobilikuga. Uusimmigrantide integratsiooniprobleemid vastuvõtvas riigis, samuti majanduslik ebastabiilsus ohutavad ühiskonnas tendentse, mis on soodne pinnas äärmusrühmade tekkimiseks. Äärmuslike ideede omaksvõttu üksikisikute seas võib soodustada ka isiku varasem kriminaalne käitumine.” Dokument toob välja paremäärmuslust iseloomustavate sõnadena “avalik ja otsene rassism, valge rassi ülimuslikkuse propageerimine, seksuaalvähemuste vihkamine, ühiskonna probleemide põhjusteks peetakse mõnda ideoloogilist või maailmavaatelist suunda ja etnilist või rassilist „vandenõud”.”⁹

Kaitsepolitsei definitsioon ei ühti otseselt paremäärmusluse poliitilise olemusega, keskendudes selle laiemale mõjule poliitilisele stabiilsusele. Ka viimasel on oluline roll paremäärmuslike erakondade määratlemisel. Paremäärmuslus vastandab end domineerivale konsensussele ja on määratletav ohuna riigi stabiilsuse vastu. Paljude riikide kontekstis avaldub see läbi ajaloo prisma. Läbi teemade, mis on riikide jaoks tundlikud tänu läbielatud katastroofidele vms. (Näiteks Saksamaal on homogeensus ja oma rahva omaduste rõhutamise tabu tulenevalt natsimevikust).

Cas Mudde väidab, et „paremäärmuslus pole anti-demokraatlik formaalses mõttes. Demokraatia mõiste hõlmab suveräänsust ja enamusvalitsust ning teisi keskseid põhimõtteid. Samal ajal esindab paremäärmuslus anti-liberaalset demokraatiat.” Mudde selgitab, et „paremäärmuslus jätab demokraatia mõistes välja nii kultuurilise pluralismi

⁹ Eesti kaitsepolitsei; kättesaadav: [http://www.kapo.ee/%C3%A4%C3%A4rmuslus,%20%C3%A4%C3%A4rmuslased,%20parem%C3%A4%C3%A4rmuslus,%20vasak%C3%A4%C3%A4rmuslus,%20ekstremism]; külastatud 3.05.2012

kui ka vähemuste õigused. Põhirõhk on rahvusel ja püüdel kaitsta selle identiteeti.“ Paremäärmusluse anti-liberaalsus väljendub seega kõige välise tõrjumises, mis ähvardab põhirahvust. Selliste seisukohtade peatlejeks on populism ja nativism: paremäärmuslikud parteid defineerivad „rahvast“ kui homogeenset kogumit ja näevad „teisi“ korrumpeerunu ja ähvardavana.¹⁰

Paremäärmusluse eesmärgiks on kaitsta põhirahvust ja tõrjuda kõike, mis seda ohustab, säilitades samas selle grupi sees demokraatlikud põhimõtted.

Vaadeldavas kahes riigis pole Rootsi avalikkus veel märgatavalt avatud ohule „teiste“ poolt, kuid samas viimaste valimiste tulemused näitavad (Lisa 4), et ohutunne on hakanud ilmnema. Taanis nähakse immigrantides üsna laialdaselt ohtu juba üle 15 aasta. Sellest annab tunnistust paremäärmusliku Taani Rahvapartei tugev positsioon parteimaastikul (vt Tabel 3).¹¹

1.2 Paremäärmuslike parteide vaated ja valijad

Pippa Norrise väitel toetab paremäärmuslust teatud sotsiaalne grupp, mis on ajendatud ohust, mida nähakse immigrantides, asüülitaotlejates ja multikultuursuses.¹² Muutuv maailm ja sellega kaasnev globaliseerumine ei ole neile vastuvõetavad. Cas Mudde arvates pole kindlat ja üheselt määratletavat paremäärmuslikku valijat, samas moodustavad kõige suurema grupi kõigist paremäärmuslike parteide valijatest valged madalalt haritud tööklassist mehed.¹³

Samas Heather Grabbe, kes on empiiriliselt uurinud paremäärmusluse ja populismi levikut käesoleva majanduskriisi tingimustes, peab „peamisteks paremäärmusluse toetajateks pigem tööl käivaid haritud meessoost noori, kes varem

¹⁰ Mudde, Cas; „*Who's afraid of the European Radical Right?*“; Dissent Fall 2011; lk7

¹¹ Järeldus on tehtud viimaste Taani parlamendivalimiste põhjal.

¹² Norris, Pippa; „*Radical Right*“; Cambridge University Press 2005; lk133

¹³ Mudde, Cas; „*Who's afraid of the European Radical Right?*“; Dissent Fall 2011; lk9

toetasid peavooluparteisid. Nüüd on nende põhimure seotud kultuuriidentiteedi, mitte heaoluga. Osa sellest on muidugi mure immigratsiooni pärast.”¹⁴

Pippa Norris väidab, et “võõrandumine ja pahameel võimaloleva valitsuse poolt juhitud poliitiliste institutsioonide suhtes suurendab toetust paremäärmuslikele erakondadele. Lihtne vastuolu, mure, pessimism ja rahulolematuse on paremäärmusluse tõusu ja edu taga Lääne-Euroopas.”¹⁵ Majanduskriisi tingimustes vastuolud süvenevad ja paremäärmuslike erakondade immigratsioonivastatus võib neile lisahääli, sest immigrandid võtavad töökohti, mis võiksid olla “põhirahvuse” esindajatel või neid arvatakse elavat riigi sotsiaalsüsteemi kulul. Lisaks tugevdab tunne identiteedi kadumisest või ohustamisest sisserändajate poolt negatiivset suhtumist neisse.

Pippa Norris selgitab, et “nemad”-“meie”- vastu suhtumine on paremäärmusluses peamine eristusviis. Kõige lihtsam on seda seostada immigratsiooni, multikultuursuse ja ksenofoobiaga.¹⁶ Norris peab silmas seda, et paremäärmuslikud erakonnad jagavad rahva kaheks: põhirahvuse esindajad ja sisserännanud. See on poliitilises võitluses hea viis eristuda ja silma paista. Globaliseerumisega kaasneva immigratsiooni ja multikultuursuse levik on sellist eristatavust veelgi teravdanud.¹⁷

Reeglina määratlevad parteid ise end paremäärmuslikena, rõhutades oma seisukohti oma programmides. Samas on ka selliseid parteisid, kes end ise ei nimeta paremäärmuslikuks, aga kelle tegevus hõlmab tugevalt rahvusluse ja immigratsiooni teemat. Eriti hästi on see eristatav sellistel juhtudel, kus poliitikamaastikul pole esile kerkinud rahvusluse ja/või immigratsiooni teemad, aga siis teatud hetkel võtab selle teema ülesse üks erakond ja hakkab oma programmi sellele ehitama.¹⁸ Kokkuvõtlikult:

¹⁴ Raun; Alo;” *Grabbe Tallinnas: populismi turgutavad mitte pudrumäed, vaid kultuur*”; Postimees 11.05.2012; Kättesaadav: [<http://arvamus.postimees.ee/838690/grabbe-tallinnas-populismi-turgutavad-mitte-pudrumaed-vaid-kultuur/>]; Külastatud 14.05.2012

¹⁵ Norris, Pippa; „*Radical Right*”; Cambridge University Press 2005; lk149

¹⁶ Norris, Pippa; „*Radical Right*”; Cambridge University Press 2005; lk166

¹⁷ Euroopa Liidu vastatus, Taani Rahvapareti programm: [http://www.danskfolkeparti.dk/The_Party_Program_of_the_Danish_Peoples_Party.asp]; Külastatud 14.05.2012

¹⁸ Järeldus põhineb erialaste tekstide (Pippa Norris; „*Radical right*” ja Schain, Martin; Zolberg, Arisride; Hossay, Patrick; “*Shadows over Europe: ...*”) ja seal välja toodud paremäärmuslike erakondade näitel, ning vastavalt erakondade enesemääratlusele kodulehel (nt Norra Progressi partei).

“Pole olemas ühte kindlat definitsioon, mis hõlmaks kõiki paremäärmusluse punkte kõigi kümnendite jooksul.”¹⁹

Peamiseks paremäärmusliku eristuse strateegiaks on siiski vastandus. Nii seostavad vastandustega paremäärmuslust nii David Arter kui Jovo Bakic. Selliseid vastandusi on suur hulk: eliidivastane, riigiparaadi-vastane, modernsuse vastane, linnastumise vastane, tööstusevastane, riigivastane, välismaise vastane, intellektuaalide vastane, vähemuste vastane.^{20 21} Montserrat Guibernau väidab, et „paremäärmuslikud erakonnad esitlevad end kui alternatiivi traditsioonilistele parteidele, kritiseerides valitsevat poliitikat, protestides eliidi vastu ja näidates ülesse muret kultuuri ja identiteedi pärast.”²²

Otseselt immigratsiooni vastu on loodud näiteks Soome *Perussuomalainen puolue*²³; Belgia *Flemish Interest*, mis nõuab Flandria iseseisvust ja immigratsiooni piiramist²⁴; Ungari paremäärmuslik partei „Movement for a Better Hungary“ - paremini tuntud kui Jobbik²⁵; ja Taani Rahvapartei, mille põhiteesiks on tugevdada rahvuse kaitset ja turvalisust ning muuta riigi piir tugevamaks.²⁶

Jovo Bakic toob välja veel sümptomeid, mis iseloomustavad paremäärmuslust: autoritaarsus, ekstreemne rahvuslus, seksistlikus ja homofobia. Samas aga lisab ta, et pelgalt mõni üksik loetletud kirjeldustest ei tee gruppi paremäärmuslikuks. Bakic toob

¹⁹ Guibernau, Montserrat; “*Migration and the rise of the radical right*”; Policy network paper 2010, lk 4

²⁰ Arter, David; „*The Breakthrough of Another West European Populist Radical Right Party? The Case of the True Finns*“ Government and Opposition 2010; lk488; Algallikas: A. Schedler, ‘Anti-Political-Establishment Parties’, Party Politics 1996 lk.291–312.

²¹ Jovo Bakic; “*Extreme-Right Ideology, Practice and Supporters: Case Study of the Serbian Radical Party*” Journal of Contemporary European Studies 2009; lk 193

²² Guibernau, Montserrat; “*Migration and the rise of the radical right*”; Policy network paper 2010, lk13

²³ Põlissoomlased Soomes

²⁴ Flaami Bloki 2004. aasta programm, kättesaadav:

[http://www.vlaamsbelang.org/files/20041212_programma.pdf], Külastatud 25.04.2012

²⁵ Jobbik`u kodulehekülg: [http://www.jobbik.com/about_jobbik/3207.html], Külastatud 10.04.2012

²⁶ Taani Rahvapartei programm;

[http://www.danskfolkeparti.dk/The_Party_Program_of_the_Danish_Peoples_Party.asp]; Külastatud 11.04.2012

näiteks, et kui mõni paremäärmuslik erakond või ühendus peaks vastama kõigile neljale tunnusele, siis oleks tegu pigem natsistliku liikumisega.²⁷

Fašismi vaadeldakse kui radikaalset parempoolset liikumist, mis on välja kasvanud konservatiivsest ideoloogiast. Fašistlik poliitika ja ideoloogia peavad silmas rahvuslikku üksmeelt ja kooskõla ning peavad oluliseks ühiskonna sotsiaalsete ja majanduslike probleemide lahendamist. Oluline on osutada, et fašistlik ideoloogia poliitikas ei pea oluliseks mitte sotsiaalsete klasside, vaid rahvaste ja riikide võitlust oma eksistentsi eest.²⁸ Paremäärmuslus samas rõhub võitlusele riigi sees, ega püüa luua ideaalriiki, vaid suruda maha liberaalne eliit eelpool välja toodud vastanduste abil.

Natsionalismi ideeks on ühest ja samast rahvusest inimeste ühtne tahe rahvuse säilitamisel ja arendamisel.²⁹ Natsionalismi ja paremäärmusluse sarnasuseks on ühe rahvuse säilitamise ja tugevdamise püüa. Mis neid eristab, on, et samal ajal kui natsionalism keskendub vaid eristumise ühele aspektile, siis paremäärmuslus vastandab end üldisemalt moodsa maailma muutustele.

Immigratsioonivastased parteid ei saa samas praktilises poliitikas olla liigselt äärmustesse kalduvad, sest nad vajavad samuti parlamendis liitlasi, et oma seisukohti seadustena ja poliitikana ellu viia.³⁰ Cas Mudde nendib, et paremäärmuslus esitleb end sageli uue ja puhta tulijana ja süüdistab teisi parteisid ühetaolisuses. Samas osutab Mudde, et tihtipeale võimulepürgijate radikaalsed vaated parlamenti saades hajuvad ning antud lubadusi ei suudeta täide viia. Selle üheks põhjuseks on võimetus leida partnereid populistlikult antud lubaduste täitmiseks - kergem on populistlike lubadustega esmalt palju hääli koguda ja parlamenti saada, kui seal koalitsioone luues lubadusi täita.

²⁷ Jovo Bakic; "Extreme-Right Ideology, Practice and Supporters: Case Study of the Serbian Radical Party" Journal of Contemporary European Studies 2009; lk 194

²⁸ Varrak Toomas; "Poliitika ja riigiteadus" Külim 2001, lk 51

²⁹ Varrak Toomas; "Poliitika ja riigiteadus" Külim 2001, lk 52

³⁰ Boreus, Kristina "Including or excluding immigrants? The impact of right-wing populism in Denmark and Sweden" Raamatust: Diversity, Inclusion and Citizenship in Scandinavia. Peatükk 6. Kättesaadav: [http://www.pol.gu.se/digitalAssets/1316/1316013_boreus.pdf] lk2

1.3 Paremäärmuslusele iseloomulik populism

Kristina Boreus iseloomustab paremäärmuslust kui nativismi, (sotsio-kultuurilise³¹) autoritaarsuse ja populismi kombinatsioon. Siit ilmneb, miks Mudde nimetab paremäärmuslust tihti lihtsalt populismiks. Populistliku paremäärmusluse keskne tunnus on nativism – ideoloogia, mille kohaselt peaksid riikides elama üksnes ühe rahvuse liikmed ning mis väidab, et mittepõlised elemendid (isikud ja ideed) ohustavad fundamentaalselt rahvusriigi homogeensust.³² Nativism on üks keskseid tunnuseid paremäärmuslikus erakonnas. David Arteri väitel on nativismi peamine eesmärk muuta rahvus etniliselt homogeensemaks.³⁴

Paremäärmuslikud erakonnad rõhuvad enne valimisi oma programmides peamiselt kolmele formaalsele aspektile: juht, organiseeritus ja propaganda.³⁵ Propagandast räägin pikemalt peatudes populismi mõistel. Kuid olulist rolli mängivad paremäärmusluses ka populistliku erakonna juhid. Heaks näiteks oli Jean-Marie Le Pen, Prantsusmaa paremäärmusliku "rahvusrinde" asutaja, kes alles eelmisel aastal oma kohalt taandus; samuti Jörg Haider, kes oli Austria paremäärmusliku partei Austria Vabaduspartei juht. Mõlemad mehed olid oma riigi poliitika suurkujud, kelle peamiseks ülesandeks oli parteijuhtidena meelitada valijaid oma karismaga.

David Arteri arvates on populismi üheks osaks poliitilise eliidi süüdistamine internatsionalismi ja multikulturalismi asetamises põhirahvuse huvidest ettepoole. Ta ütleb, et populism on paremäärmusluse jaoks iseloomustav tunnus, aga mitte eristav

³¹ Arter, David; „*The Breakthrough of Another West European Populist Radical Right Party? The Case of the True Finns*“; Government and Opposition 2010; lk 484. Arter toob välja autoritaarsuse, mis väljendub sotsiaalses ja kultuurilises aspektis.

³² Cas Mudde; „*The populist radical right: A pathological normality*“; West European Politics, 2010; Tõlge Vikerkaar 9/2011 lk 81; Algallikas tsitaadile: Mudde, Cas; „Populist Radical Right Parties in Europe“; Cambridge University press 2007

³³ Cas Mudde; „*The populist radical right: A pathological normality*“; West European Politics, 2010; Tõlge Vikerkaar 9/2011 lk 82; Algallikas tsitaadile: Mudde, Cas; „Populist Radical Right Parties in Europe“; Cambridge University press 2007

³⁴ Arter, David; „*The Breakthrough of Another West European Populist Radical Right Party? The Case of the True Finns*“; Government and Opposition 2010; lk 497

³⁵ Mudde, Cas; „*Who's afraid of the European radical right?*“; Dessent Fall 2011; lk 9

joon. Samamoodi toimib populism ka sotsiaal-kultuurilises parempoolsuses, kus rõhutatakse tavakohaste seaduste ja reeglite tähtsust ning perekondlikke väärtusi.³⁶

Cas Mudde toob välja paremäärmusliku propaganda olulisuse, rõhutades eriti visuaalset propagandat. Tema arvates mõjutab see oluliselt valimisdebatte. Mudde toob näitena 2007. aastal Šveitsi Rahvapartei korraldatud kampaania, kus plakatitel valge lammast ajas Šveitsi lipuga tähistatud alalt välja musta lammast. Plakatil oli lause „Rohkem turvalisust“.³⁷

Mitmed teoreetikud osutavad, et paremäärmuslik partei defineerib tõrjuval viisil teiste rahvuste liikmeid.³⁸ Mudde toob välja, et paremäärmuslikes avaldustes ei otsita ühiseid jooni vaid vastupidi, negatiivset ja erinevat - ning kõik vähegi teistsugune tõrjutakse. Martin Schain, Aristide Zolberg ja Patrick Hossay peavad paremäärmuslike erakondade edu tagamaaks just immigratsiooni puudutavate propagandistlike programmipunktide olemasolu. See toimib tihti mittespetsiifiliselt. Cas Mudde näiteks toob välja, et tegelikkuses on paremäärmuslikele erakondadele toetus tihti tugevam piirkondades, kus immigrante on vähe ning vastupidi. Teisisõnu, toetus immigratsioonivastastele parteidele pole alati suurim aladel, kus immigrantide osakaal on suur.³⁹

Allpool on toodud Cas Mudde tekstist tabel, mis ilmekalt kirjeldab paremäärmusluse toetuse muutustendentse Euroopas (Tabel 1):

³⁶ Arter, David; „*The Breakthrough of Another West European Populist Radical Right Party? The Case of the True Finns*“ Government and Opposition 2010; lk 493

³⁷ Mudde, Cas; „*Who's afraid of the European radical right?*“; Dessent Fall 2011; lk 9

³⁸ Schain, Martin; Zolberg, Arisride; Hossay, Patrick; „*Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western Europe*“; Palgrave 2002, lk 8; Viidatud algallikale: Minkenberg, M; „*The new right in comparative perspective: the USA and Germany*“; 1993

³⁹ Schain, Martin; Zolberg, Arisride; Hossay, Patrick; „*Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western Europe*“; Palgrave 2002, lk 11

Paremäärmuslike erakondade parlamendi valimiste tulemused juunis 2011⁴⁰

<u>Riik</u>	<u>Partei</u>	<u>Parim tulemus</u>	<u>Viimane tulemus</u>
Austria	Alliance for the Future of Austria (BZÖ)	10,7	10,7
Austria	Austrian Freedom Party(FPÖ)	26,9	17,5
Belgia	Flemish Interest(VB)	12	7,8
Bulgaaria	National Union Attack(NSA)	9,4	9,4
Taani	Danish people' Party (DFP)	13,8	13,8
Kreeka	Popular Orthodox Rally (LAOS)	5,6	5,6
Ungari	Movement of Better Hungary (Jobbik)	16,7	16,7
Itaalia	Northern League (LN)	10,1	8,3
Läti	National Alliance(NA)	7,7	7,7
Holland	Party for Freedom (PVV)	15,5	15,5
Rumeenia	Greater Romania Party(PRM)	19,5	3,2
Slovakkia	Slovakia National Party (SNS)	11,6	5,1
Rootsi	Sweden Democrats (SD)	5,7	5,7

(Tabel 1)

Andmed on antud protsentides kõigist valitunudeks osutunutest.

Siit on näha, et kolmeteistkümnest väljatoodud erakonnast kaheksal langevad kokku kõrgeim tulemus ja ajaliselt viimane tulemus. Võib järeldada, et need parteid on kas uued tulijad või nende populaarsus on viimasel ajal tõusnud. Tabeli põhjal võib järeldada, et toetus sellistele erakondadele on viimasel ajal suurenenud. Austria paremäärmuslikud erakonnad näiteks kogusid viimastel valimistel kahepeale 28,2% häälest. Võrreldes eelneva parlamendi koosseisuga said nad juurde 27 kohta 183 kohalisest parlamendis ja nüüd on neil kokku 55 kohta. Siit tuleb ilmekalt välja, et võrreldes eelmiste valimistega nende toetajaskond kahekordistus.

Kuigi paremäärmuslik Taani Rahvapartei viimati moodustatud uude koalitsiooni ei mahtunud, oldi enne seda 10 aastat võimul olnud valitsuse liige. Lisaks tuleb öelda, et Taani Rahvapartei on toetuse poolest kindlalt kolmas partei Taanis.

⁴⁰ Tabel 1, "Paremäärmuslike erakondade parlamendi valimiste tulemused juunis 2011"; Mudde, Cas; „Who's afraid of the European Radical Right?“, Dissent Fall 2011; lk8

Kokkuvõtlikult võib nõustuda Jens Rydgreniga⁴¹, kes iseloomustab paremäärmuslust nimetades selle läbivateks joonteks nativismi, populismi, ksenofoobiat ja vastandumist: Vastandutakse multikultuursusega, pluralismiga, kehtiva poliitikaga, aga ka kaasaegsete liberaalsete normidega.

⁴¹ Rydgren, Jens; “*Radical Right-Wing Popilism in Sweden and Denmark*”; The Centre for the Study of European Politics and Society 2004; lk 4

IMMIGRATSIOONI JA PAREMÄÄRMUSLUSE SEOS TAANIS JA ROOTSIS

2.1 Skandinaavia

Hans-Georg Betzi kohaselt tekkisid Skandinaavias esimesed parteid, mida sai pidada paremäärmuslikeks, 1970. aastatel. Need parteid olid suunatud võimulolijate vastu ja püüdsid näidata, et valitsevad parteid pole mitte ainult riiki valesi valitsenud, vaid viinud ühiskonda ka vales suunas.⁴² See on selge viide populismile, mida eelpool kajastasin. Nimelt pakutakse rahvale väga üldisi lubadusi, õhutades eristumist senisest konsensusest. Hetkel võimul olevaid isikuid näidatakse korrumpeerunudena ja mitte "rahvast" hoolivatena.

Põhjuseks, miks 1970ndatel saatis nn progressi parteisid edu oli see, et nii Taanis kui Norras hakkasid kerkivate maksude kontekstis valijad üha enam kahtlema heaoluriigi otstarbekuses ja positiivsuses. See õñestas võimulolijate positsiooni. Taanis 1973. aastal tehtud küsitluse põhjal oli 91% rahvastikust veendumusel, et valitsus on liiga helde maksumaksjate raha kasutamisel ning 78% elanikkonnast arvas, et poliitikud ei hooli enam valijate arvamusest.⁴³ Samal ajal aset leidnud naftakriis aitas võimul oleva valitsuse negatiivsele kuvandile kaasa: reaalpalgad vähenesid, avaliku sektori puudujääk kasvas ja töötus suurenes eriti noorte inimeste seas.⁴⁴

Siit tekkis ka pinnas sisserändajate vastu suunatud paremäärmuslusele.

⁴² Betz, Hans-Georg; „*Radical right-wing populism in western Europe*“; The Macmillan press ltd 1994; lk 42

⁴³ Betz, Hans-Georg; „*Radical right-wing populism in western Europe*“; The Macmillan press ltd 1994; lk 42 Algallikas Borre, Ole; „*Denmark's protest election of December 1973*“; Scandinavian Political Studies 9; lk 197-204

⁴⁴ Betz, Hans-Georg; „*Radical right-wing populism in western Europe*“; The Macmillan press ltd 1994; lk 42 Algallikas; Marklund, Staffan; „*Structures og modern poverty*“, Acta Sociologica 33;lk 125-140

2.2 Taani

2.2.1 Paremäärmusluse ülevaade

Taani on homogeenne riik, mille rahvaarv on 5,4 miljonit. Taanis elab taanlaste kõrval veel peamiselt rootslasi, sakslasi, inuiite ja fäärlasi, aga hilisemal ajal ka iraanlasi, somaallasi, türklasi ja teisi uusimmigrante.⁴⁵ Taanlastel on tugev rahvuslik identiteet ja kuni viimase kahe kümnendini pole immigratsioon olnud probleemiks.⁴⁶ Taanil on ühekojaline parlament (Folketing), milles on 179 kohta. Kohad jagatakse valimiste järel keerulise proportsionaalse süsteemiga. Valimissüsteem hõlmab kolme erinevat tingimust, mida erakond peab täitma, et saada parlamenti. Üheks on geograafiline esindatus, mille raames erakond peab saama vähemalt ühe parlamendikoha mõnest väiksemast ringkonnast. Samuti tuleb koguda vähemalt 2% häältest üle riigi. Kolmanda punktina peab erakond saama vähemalt kahes ringkonnas kolme suurema erakonna sekka.⁴⁷

Iga partei, mis on saanud eelmistel valimistel vähemalt ühe koha parlamendis, on rahastatud järgmise perioodi valimisteks avalikust fondist ja omab kindlustatud juurdepääsu televisioonile ja raadiole. Valija võib valimistel hääletada nii erakonna mõne kandidaadi poolt kui anda oma hääle kogu erakonnale, mitte kindlale isikule. 40 kohta jagatakse erakondade vahel tervikuna nõ kompensatsiooni mandaadina, peamiselt väiksemate erakondade vahel, kes on ületanud 2% piiri. Eraldi on ette nähtud kaks kohta Gröönimaale ja kaks kohta Fääri saartele.⁴⁸

Taani parteisüsteem on väga killustunud ja muutlik, kuigi Sotsiaaldemokraatlik partei (*Socialdemokratiet* või SD) on kaua domineerinud. Aja jooksul on esinduskogusse valitud kuni 11 parteid. Pärast 2011. aasta valimisi on Taani

⁴⁵ CIA world factbook, Taani; Kättesaadav: [<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/da.html>]

⁴⁶ Taani riigi migratsiooni profiil; kättesaadav: [www.migrationinformation.org/Profiles/display.cfm?id]; Külastatud 02.11.2011

⁴⁷ Schain, Martin; Zolberg, Aristide; Hossay, Patrick; „Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western europe“; Sept 2002; lk 322-323

⁴⁸ Schain, Martin; Zolberg, Aristide; Hossay, Patrick; „Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western europe“; Sept 2002; lk 323

parlamendis 8 parteid Taanist, 2 Gröönimaalt ja 2 Fääri saartelt. Parempoolsetest erakondadest on traditsiooniliselt enim hääli kogunud Konservatiivne Rahvapartei (*Konservative folkparti* või KP). Veel on Taanis kaks liberaalset parteid: *Radikale Venstre* (Radikaalsed Liberaalid või RV) ja *Venstre* (Vasak, Taani Liberaalid või V). Vasakpoolsed erakonnad on *Socialistisk Folkeparti* (Sotsialistlik Rahvapartei või SF) ja *Socialdemokratiet* (Sotsiaaldemokraatlik partei või SD). Nii formaalsed kui ka mitteformaalsed liidud ja fraktsioonid parteide vahel muutuvad tihti. Probleemikeskseid debatte juhivad Taanis *Kristeligt Folkeparti* (Kristlik Rahvapartei või KRF) ja populistlik *Fremskridtsparti* (Progressi partei või FP). Samuti on olemas ka Pensionäride partei ja Roheline partei.⁴⁹

Pärast kümmet aastat Konservatiivide ja Liberaalide juhitud vähemusvalitsust, naasis 1993. aasta jaanuaris võimule Sotsiaaldemokraatlik partei. 1994. aastal erakond jagunes ja *Centrum Demokraterne* (Keskerakond või CD) moodustas vähemusvalitsuse.⁵⁰

Progressi partei loodi 1972. aastal populistliku ja maksuvastase advokaadi Mogens Glistrupi poolt. Partei programm rõhutas vajadust vähendada riigi kulutuste mahtu ja ka vabaturureformide vajalikkust. Läbimurre toimus 1973. aasta valimistel, kus erakond kogus 16 mandaati, olles sellega suuruselt teisel kohal äsja parlamenti sisenenud parteide seas kogu Taani valimiste ajaloo vältel. 1979. aastal alustas erakonna juht Glistrup ksenofoobseid rünnakuid, mille tagajärjena kaotas erakond mõõdukate valijate toetuse.⁵¹

Pärast kohtuprotsessi, mis pälvis suurt tähelepanu, mõisteti Glistrup süüdi veel maksupettuses ja talle määrati kolmeaastane vanglakaristus. Peale vanglakaristuse kandmist vabanes Glistrup 1984. aasta valimiste eel. Varsti pärast valimisi visati Glistrup parlamendist välja. Partei programmi muudeti peale valimisi, mis ei toonud

⁴⁹ Schain, Martin; Zolberg, Aristide; Hossay, Patrick; „Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western europe“ ; Sept 2002; lk 323

⁵⁰ Schain, Martin; Zolberg, Aristide; Hossay, Patrick; „Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western europe“ ; Sept 2002; lk 324

⁵¹ Schain, Martin; Zolberg, Aristide; Hossay, Patrick; „Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western europe“ ; Sept 2002; lk 324

erakonnale edu. Siiski 1988. aastal läks Progressi parteil hästi nii kohalikel kui ka parlamendivalimistel ja partei sai toetust Konservatiivselt erakonnalt, mis oli samuti asunud toetama vajadust vähendada maksukoormust.⁵²

1995. aastal oli viimatinimetatud erakond sisemiselt kahes leeris ning Pia Kjaersgaardi eestvedamisel loodi Taani Rahvapartei (*Dansk Folkeparti* või DF). Rahvapartei programm oli palju radikaalsem kui seda oli olnud Progressi parteil. See sisaldas radikaalset maksusüsteemi ümberkorraldamist, seadusandlikku reformi, immigrantide väljasaatmist ja teisi tüüpilisi punkte, mis on omased paremäärmuslusele. Erakonna kiire liikmelisuse kasv tagas ka edu valimistel. Näiteks oli see parti suuruselt neljas Kopenhaageni linnavalitsuses. Esmakordselt osales Rahvapartei valimistel 1998. aastal ja sai 13 kohta parlamendis.⁵³

Taani Rahvapartei programm ütleb, et ollakse uhked Taani üle, armastatakse Taani kultuuri ajalugu ja taanlasi. Peamiseks eesmärgiks on kaitsta Taani iseseisvust, kaitsta taanlaste vabadusi nende omal maal. Taani iseseisvus ja vabadus on ka välispoliitiliselt peamine suund. Siit tuleb välja ka vastuseis Euroopa Liidule. Samas rõhutatakse Taani NATO liikmelisust, mis kaitseb riiki ja vabadust. Veel rõhutakse kultuuri ja identiteedi säilitamisele, millest tulenevalt ka tuuakse välja, et Taani pole immigrantide maa ja ei saa seda kunagi olema. Siit tulevad ilmekalt välja ka üldiselt paremäärmuslust iseloomustavad näitajad: kaitsta rahvast, kultuuri ja identiteeti.⁵⁴

2.2.2 Taani integratsioonipoliitika

„Taani ei ole ennast traditsiooniliselt pidanud immigratsiooniriigiks ning põgenikud, võõrtöölised ja nende perekonnaliikmed moodustavad vaid väikese osa

⁵² Schain, Martin; Zolberg, Aristide; Hossay, Patrick; „Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western europe“; Sept 2002; lk 325

⁵³ Schain, Martin; Zolberg, Aristide; Hossay, Patrick; „Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western europe“; Sept 2002; lk 325

⁵⁴ Taani Rahvapartei programm:
[http://www.danskfolkeparti.dk/The_Party_Program_of_the_Danish_Peoples_Party.asp]; Külastatud 14.05.2012

muidu etniliselt homogeensest rahvastikust.“⁵⁵ Uute sisse­rändajate hulk on aasta-aastalt vähenenud, mis on põhjustatud Taani karmistunud immigratsioonipoliitikast.

Täna­se riikliku integratsioonipoliitika aluseks on 1999.aastal vastu võetud integratsiooniseadus. Alates seaduse vastuvõtmise hetkest kehtib kõigile sisse­rän­nanutele (v.a. töö või õppimise eesmärgil riiki saabunutele) kohustus läbida 3-aastane integratsiooniprogramm. Integratsioonialase tegevuse vastutus on nihutatud riigilt ning Taani Põgenike Nõukogult kohalikele omavalitsustele (KOV) – nii elukoha tagamise, kohanemisprogrammide väljatöötamise ning rakendamise kui ka sotsiaaltoetuste ja muude hüvede väljamaksmise osas.⁵⁶

„2001.aastal pääses parlamenti ja valitsusse tugevalt immigrantide-vastaste seisukohtadega Taani Rahvapartei. Uue valitsuse poliitika oli suunatud immigraatsiooni piiramisele ning integratsioonipoliitika jõulisemaks muutmisele sisse­rän­nanute suhtes. 2002.aastal karmistas Taani oma sisse­rändepoliitikat, seda peamiselt just teisese sisse­rände, ehk abielude ja perede ühinemise põhimõtte alusel toimuva sisse­rände osas.“⁵⁷

Selleks, et abikaasa saaks loa Taani sisse­rändamiseks peavad mõlemad abikaasad olema vähemalt 24 aasta vanused. Lisaks mitmetele muudele tingimustele on perekondlikel põhjustel toimuva sisse­rände lubamiseks vastuvõtja poolel kohustus tõestada oma finantsilist iseseisvust 7407€ ulatuses.⁵⁸

Immigraatsioonipoliitika muutmise eesmärgiks oli piirata väheste oskustega ning majanduslikult sõltuvate inimeste sisse­rän­net Taani. Eduka integratsiooni tunnusteks peetakse sisse­rän­nanute head taani keele oskust, korralikku haridust (kõigi haridusastmete läbimist) ning aktiivsust tööturul. Integratsioonivallas seadis valitsus

⁵⁵ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; „Integratsioonipoliitika ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 15

⁵⁶ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; „Integratsioonipoliitika ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 16

⁵⁷ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; „Integratsioonipoliitika ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 16

⁵⁸ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; „Integratsioonipoliitika ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 16

endale eesmärgiks tuua 2010. aastaks tööturule 25 000 uusimmigranti või nende järeltulijat.⁵⁹

2.2.3 Taani kodakondsuspoliitika

„Taani kodakondsuspoliitika on üks rangemaid Euroopas, erinedes sellega tugevasti oma põhjanaabri Rootsi poliitikast. Sarnaselt Rootsile kehtib ka Taanis kodanikuks saamisel päritolu printsiip (*jus sanguinis*), kuid samas ei seata kodakondsusetuse vältimist poliitiliseks eesmärgiks. Ka on Taanis erinevalt Rootsist keelatud topeltkodakondsus.“⁶⁰

Enne Taani kodakondsus taotluse esitamist peab välismaalane olema Taanis elanud alalise elamisloa alusel vähemalt 9 aastat (kodakondsuseta isiku ja põgeniku puhul 8 aastat, abikaasade puhul 6-8 aastat). Välismaalane peab sooritama kaks eksamit, millest üks on sertifitseeritud taani keele eksam ja teine nn. kodakondsuseksam, mis sisaldab Taani kultuuri ja ajaloo tundmise kontrolli. Lisaks peab välismaalane tõestama oma finantsilist sõltumatust viimase nelja kuni viie aasta jooksul ning allkirjastama kaks erinevat deklaratsiooni – üks Taani riigi seaduste ja inimõiguste järgimise kohta ning teine kriminaalkuritegude mittesooritamise kohta minevikus ja tulevikus.⁶¹

2.2.4 Integratsiooni ja vähemuste poliitika korraldatus

Sarnaselt Rootsiga vastutab riikliku integratsioonipoliitika väljakujundamise eest riik, sealhulgas ka immigrantide kohanemisprogrammide eest, kuid lõviosa poliitika elluviimisest on pandud KOV õlgadele. Vastavalt seadusele rakendub kõikidele põgenikele ja värskele immigrantidele (kuid mitte töö või õppimise eesmärgil

⁵⁹ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; „Integratsioonipoliitikad ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 16

⁶⁰ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; „Integratsioonipoliitikad ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 17

⁶¹ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; „Integratsioonipoliitikad ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 18

sisserändajatele) 3-aastane integratsiooniprotsess, mis kätkeb endas mitmeid erinevaid elemente.⁶²

Üheks olulisimaks elemendiks on uute immigrantide majutamine, s.o. neile elukoha tagamine. Sobivate elukohtade leidmine ning nende tagamine immigrantidele on seega KOV pädevuses, kes muuhulgas peavad kindlustama ka selle, et immigrant antud kolme aasta jooksul oma elukohas püsiks. Kuivõrd ka getostumist ja etnilist segregatsiooni peetakse üheks vähemuste integreerimist takistavaks teguriks, kasutatakse Taanis omavalitsuste poolt erinevaid meetmeid tagamaks vähemuste majutamist erinevatesse piirkondades nõnda, et see tagaks suurema ning tõhusama sotsiaalse segunemise.⁶³

⁶² Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; "Integratsioonipoliitika ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel"; Institute of Baltic Studies 2007; lk 19

⁶³ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; "Integratsioonipoliitika ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel"; Institute of Baltic Studies 2007; lk 19

Taani (Tabel2)			
Aasta	Rahvaarv	Immigrante	Valitsus-kabineti muutus
1980	5,122,065	3780	
1981	5,123,989	3642	o
1982	5,119,155	3029	o
1983	5,116,464	2798	
1984	5,112,130	2740	
1985	5,111,108	3310	
1986	5,116,273	3623	
1987	5,124,794	3765	o
1988	5,129,254	3747	o
1989	5,129,778	3258	
1990	5,135,409	3028	o
1991	5,146,469	5490	
1992	5,162,126	5118	
1993	5,180,614	5136	o
1994	5,196,642	5767	o
1995	5,215,718	5266	
1996	5,251,027	7289	o
1997	5,275,121	5487	
1998	5,294,860	10277	o
1999	5,313,577	12478	
2000	5,330,020	19323	
2001	5,349,212	11892	o
2002	5,368,354	16662	
2003	5,383,507	6583	
2004	5,397,640	14976	
2005	5,411,405	10197	o
2006	5,427,459	7961	
2007	5,447,084	3648	o
2008	5,484,723	5772	
2009	5,500,510	6537	
2010	5,515,575	3006	
2011	5,529,888	3911	o
KOKKU		209496	

2.2.5 Analüüs Taani statistilistest näitajatest

Kõrvalolev tabel (Tabel 2) näitab viimase kolme kümnendi rahvaarvu muutust ja Taanisse saabuvate immigrantide hulka. Välja on toodud immigrantide arv aasta kaupa, kusjuures statistikas kajastuvad need immigrandid, kes said vaadeldaval perioodil Taani kodakondsuse (seda ka kahes järgnevas tabelis: Tabel 3 ja Tabel 4). Lisaks sellele on tabelis välja toodud, millal olid valimised ja seega võib jälgida kas ja kuidas see mõjutas immigrantide arvu riigis.

Vaadeldaval perioodil on sisse­rän­nanute arv Taanis vaadeldav ühtse lainena. 1998.aastast kuni 2005.aastani kasvas immigrantide arv Taanis hüppeliselt. Enne ja pärast seda perioodi on immigratsioon Taani olnud võrdlemisi madal.

1990.aasta valimiste järel tõusis immigrantide arv veerandi võrra suuremaks, kui see oli olnus 1980ndate alguses. Selle põhjuseks aga ei pruugi olla valimised, vaid üldine olukord maailmas. Nimelt konfliktikollete rohkuse tõttu oli ka varjupaigataotlejaid rohkem. Teisalt võib siin siiski kajastuda valitsuse meelsus.⁶⁴

⁶⁴

Umbes 2000 inimese võrra suurenes immigratsioon Taani 90ndate alguses.

1990. aastal oli üheks koalitsioonipartneriks konservatiiv-liberaalne partei Venstre, kes hiljem on koalitsioonipartner Taani Rahvaparteiga⁶⁵.

1998. aastal oli juurdesaabunud immigrantide arv peaaegu kahekordistunud, 5487st 10277ni. Valimised toimusid sama aasta sügisel. Esmakordselt võttis valimistest osa Taani Rahvapartei, mis sisenes parlamenti 7,4% häältega, mis omakorda andis parlamendis 13 kohta. Seega, esmakordselt andis Taanis endast märku jõud, mis käsitles immigrante kui enda jaoks peamist probleemi. Paremäärmusliku erakonna toetajaskonnast oli 49% lihttöölised.⁶⁶ Siiski jätkas immigrantide arv kasvamist, kasvades 2000.aastal üle 19 000 immigrandini.

Suur muutus immigrantide arvus toimus 2005.aastal. Enne seda oli immigrantide arv kiirelt suurenenud. Immigrantide osakaal Taani rahva koguarvust oli 8,7%.⁶⁷ Valijate jaoks muutus see üha suuremaks probleemiks ja Taani Rahvaparteid saatis valimistel edu. Koguti 13,3% häältest, mis andis 24 kohta parlamendis, olles sellega suuruselt kolmas erakond riigis.

Valimised võitnud Venstre moodustas koalitsiooni Konservatiivse Rahvaparteiga ja paremäärmuslik Taani Rahvapartei toetas neid parlamendis ning nende toetusel moodustati vähemusvalitsus. Kuna Taani Rahvapartei toetus oli koalitsioonile oluline ja vajalik, siis arvestati ka nende soovidaga. Näiteks polnud Taani Rahvapartei nõus maksude külmutamisega, aga siiski nõustuti. Vastutasuks nõudis Taani Rahvapartei karmimat immigratsioonipoliitikat. Näiteks võeti vastu seadus, et läbi abielu kodakondsuse saamiseks peavad abiellunud olema vähemalt 24.aastased või et kodakondsuse taotleja peab olema maksuvõimeline ja ei tohi olla vähemalt 12 kuud kasutanud sotsiaalsüsteemi hüvesid. Seaduse karmistamise tagajärjel hakkas juurdesaabuvate immigrantide arv vähenema.

⁶⁵ Taani Rahvapartei pole ametlikult koalitsioonis, aga siiski toetab koalitsiooni parlamendis.

⁶⁶ Rydgren, Jens; „*Radical right-wing populism in Sweden and Denmark.*“; The Centre for the Study of European Politics and Society 2004; lk4

⁶⁷ Taani migratsiooni informatsioon; Kättesaadav:

[<http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=485>]; Külastatud: 14.05.2012

Immigrantide päritolu Taanis⁶⁸

(Tabel 3)

Riik	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Afganistaan	217	299	40	367	282	260	178	359	790	354
Pakistan	299	564	94	332	305	172	93	191	214	21
Türgi	3 270	1 948	2 158	732	878	1 125	527	581	511	239
Hiina	193	282	203	339	382	281	162	181	199	103
Maroko	199	312	69	244	147	114	40	119	104	46
Venemaa	107	62	26	104	88	84	54	63	123	74
Iraan	429	518	120	505	317	203	89	207	155	63
Iraak	857	1 160	153	1 015	961	1 113	515	1 166	1 201	368
India	122	165	102	134	173	91	43	58	64	25
Liibanon	303	371	69	219	140	80	27	73	40	10
Bosnia ja Hertsogo- viina	708	2 480	974	3 358	1 337	519	224	270	265	131
Sri Lanka	355	589	119	678	332	148	73	127	74	20
Vietnam	315	502	280	318	232	213	129	78	144	86
Somaalia	1 066	2 254	324	2 022	1 709	923	317	527	264	142
Kokku	8 440	11 506	4 731	10 367	7 283	5 326	2 471	4 000	4 148	1 682

Tabelis 3 olen Taani puhul välja toonud riigid, kust on pärit enim immigrante. Valik on küllaltki subjektiivne, kuna näiteks kodakondsuseta inimesi on nii mõnestki teisest päritolumaast rohkem. Lisas 1 toon välja koondtabeli Taani immigrereunud inimeste päritolumaade kohta. Immigrantide päritolu kohta annan ülevaate 2001.-2010.aastani, kuna Rootsi statistika amet ei anna statistikat varasemast ajast ning viimase kümne aasta näitajad annavad piisava ülevaate immigratsiooni suundadest. Tabelis toodu näitab, kui mitu ja millise päritoluriigi kodanikku said Taani kodakondsuse.

Kuigi koondtabel näitab ka üpris tugevat inimeste liikumist Taani lähinaabrite vahel, siis suuremad immigrantide grupid on pärit erinevatest kultuuriruumidest. Kui Türgit peetakse küllaltki euroopameelseks islamimaaks, siis Somaalia või Iraagi

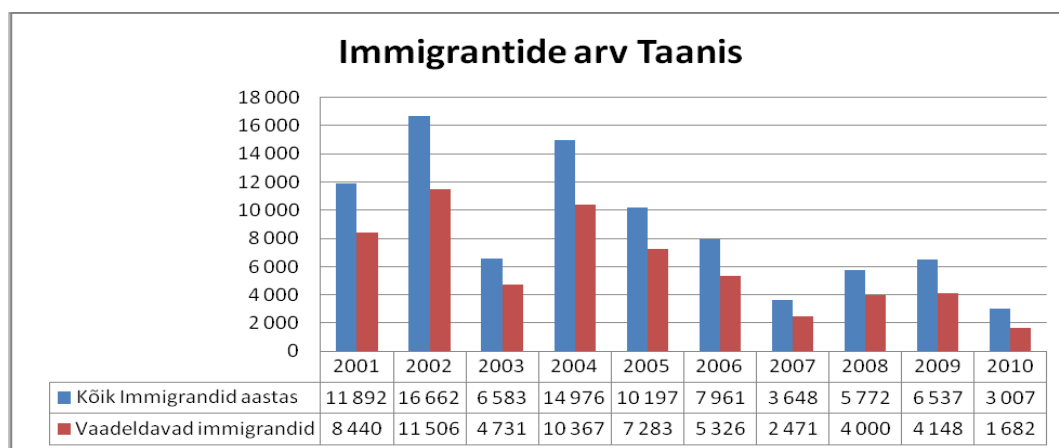
⁶⁸ Taani Statistika amet: Kättesaadav: [<http://www.statbank.dk/statbank5a/default.asp?w=1280>];
Külastatud: 10.05.2012

immigrandid tulevad palju erinevamast keskkonnast - mis ongi üheks põhjuseks, miks Taanis on paremäärmuslus nõnda populaarne⁶⁹.

Riigid, mille kodakondsust immigrandid omasid, on tihti madala elatustasemega. Riik, kuhu saabutakse, on palju parema elatustasemega. Põhjuseid, miks kodumaad vahetatakse võib olla mitmeid, aga peamiseks põhjuseks jääb eluolu parandamine ja/või poliitilise tagakiusamise eest põgenemine. Tulenevalt immigrantide suhteliselt suurest sobimatuses Taani tööturule toovad nad kaasa surve sotsiaalhoolekandele.

See on ka üheks põhjuseks, miks Taani immigratsioonipoliitika on niivõrd karm. Lisaks on üldise nõ tavanapildi muutused Taani ühiskonnas olnud märkimisväärsed. Erinevad kultuurid, uskumused ja tõekspidamised on paljuski alus konfliktiks. Endast erinevasse suhtutakse üha tõrjuvamalt ning põhirahvusest erineval grupil on raske integreeruda ühiskonda ja võtta omaks kehtivad normid.

Bosnia ja Hertsogoviinast pärit immigrantide arv kümnendi esimesel poolel oli nii suur seetõttu, et Taani toetas Bosnia ja Hertsogoviinat sõja ajal. Nimelt olid ka Taani väed rahu tagamas ja seal loodud sidemed kestavad siiani. Peale sõda võttis Taani vastu üle 16 000 inimese.⁷⁰

(Tabel4)

⁶⁹ Erinevusest tulenevad konfliktid ning tahetakse konflikti olukorda vältida.

⁷⁰ The Migration Information Source; Kättesaadav:

[<http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=485>]; Külastatud 10.05.2012

Kui võrrelda riiki saabunud immigrantide arvu ja minu poolt välja toodud riikidest pärit immigrantide arvu (Tabel 4), siis paistab silma, et peamised immigrantide rühmad on pärit minu poolt välja toodud riikidest. Sellest võib järeldada, et on välja kujunenud siirderiigid, kust on pärit umbes 2/3 Taani uusimmigrantidest. Teistes riikides seas pole Taani nii populaarne sihtriik.

Eelpool toodud tabelitest tuleb välja, et Taanis on saabuvate uusimmigrantide arv suhteliselt madal, mõningaid kõikumisi muidugi on, mis peamiselt on tingitud laiematest muutustest maailmas. Näiteks tõusis immigrantide arv 2004. aastal, mil Euroopa Liit laienes.

Juba 1982. aastast kuni 2011. aastani on Taanis koalitsiooni moodustanud paremtsentriline erakond Venstre, kelle peamine koalitsioonipartner on olnud Konservatiivne Rahvapartei, samuti paremtsentriline erakond. Viimases kahes valitsuses on neid toetanud parlamendis paremäärmuslik erakond Taani Rahvapartei. Kuigi Taani immigratsioon on küllaltki madal, on siiski Taani saabunud immigrantide arv viimasel kümnendil üks kõrgemaid läbi ajaloo.

Selle põhjuseks ei saa lugeda pelgalt "ideoloogilist" paremäärmuslikku poliitikat. Maailm ja Euroopa muutuvad järjest enam integreeritumaks ja globaliseerumisega kaasnev rahvastiku liikumine mängib selles oma osa. Nii on Taani Rahvapartei juht Pia Kjaersgaard öelnud, et Schengeni lepinguga loodud vabu piire on vaja kontrollida, sest see aitaks takistada illegaalsete immigrantide voogu ja ohjata kuritegevust.⁷¹ Siit tuleb välja ka üldine suhtumine Euroopa Liitu ja sellega kaasnevasse. Taani Rahvapartei programm edastab, et nemad on Euroopa Liidu vastu.⁷²

⁷¹ BBC News Europe; „*Schengen state Denmark to re-impose border controls*”; 11.05.2011; Kättesaasav: [http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-13366047]; Külastatud: 14.05.2012

⁷² Taani Rahvapartei programm; Kättesaadav: [http://www.danskfolkeparti.dk/The_Party_Program_of_the_Danish_Peoples_Party.asp]; Külastatud: 14.05.2012

2.3 Rootsi

2.3.1 Rootsi paremäärmusluse ülevaade

Rootsi ühekojaline parlament, *Riksdag*, on 349 kohaline, ning valimine toimub proportsionaalse valimissüsteemi alusel. 310 kohta jagatakse regioonide vahel. Ülejäänud kohad jaotatakse valemi alusel, mis vähendab erinevusi häälte jaotuvuse ja parlamendi kohtade vahel. Et erakond saaks parlamendis koha, peab ta saama vähemalt 4% kogu riigis antud häälest või 12% häälest igas piirkonnas.⁷³

Rootsi parteisüsteemi kuuluvad viis peamist ja traditsioonilist parteid. *Centerpartiet* (Keskpartei või CP) on varasema agraarpartei järeltulija. *Vänsterpartiet* (Vasakpartei või VP) ja *Socialdemokratiska Arbetarepartiet* (Sotsiaaldemokraatlik Tööpartei või SAP) on vasakpoolsed parteid. *Folkpartiet Liberalerna* (Liberaalne Rahvapartei või FP) ja *Moderata Samlingspartiet* (Mõõdukate Ühtsuse Partei või MP) juhivad paremtsentriliku tiiba. *Miljöpartiet de Gröna* (Rohelised või MpG) oli esimene partei, kes sisenes kitsesse parteide ringi, mis domineerisid Rootsi poliitikas juba 1980. algusest saadik.⁷⁴

Pärast 1991. aasta parlamendi valimisi moodustasid Mõõdukate Ühtsuse Partei, Liberaalne Rahvapartei, Keskpartei ja Kristlik Sotsiaaldemokraatlik partei vähemusvalitsuse 170 kohaga. 1994.aasta valimistel, kaotasid kolm neljast valitsusparteist eelmisest kohti ja see valitsus lagunes. Sotsiaaldemokraatlik Tööpartei sai 45,3% häälest ja sellega võitis 1994.aasta valimised, ning lõi vähemusvalitsuse 161 kohaga parlamendis. Sotsiaaldemokraatlik Tööpartei on olnud palju sagedamini võimul võrreldes teiste erakondadega Rootsi valimissüsteemis.⁷⁵

Küllaltki ekstreemne *Ny Demokrati* (Uus Demokraatia või NyD) loodi 1990.aastal Ian Wachmeisteri juhtimisel. Partei populistlik programm sisaldas suuri

⁷³ Schain, Martin; Zolberg, Aristide; Hossay, Patrick; „Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western europe“; Sept 2002; lk 330

⁷⁴ Schain, Martin; Zolberg, Aristide; Hossay, Patrick; „Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western europe“; Sept 2002; lk 332

⁷⁵ Schain, Martin; Zolberg, Aristide; Hossay, Patrick; „Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western europe“; Sept 2002; lk 333

maksukärpeid, riigi poolt pakutavate teenuste radikaalset vähenemist, immigrantide voolu vähendamist ja vastandumist Euroopa Liidule. Esimest korda võtsid Uued Demokraadid valimistest osa 1991. aastal ja said 24 mandaati. Uute Demokraatide initsiatiivil loodi paremtsentristlik koalitsioon. Peagi aga partei looja Wachmeister lahkus erakonnast, partei kaotas oma positsiooni ning läks opositsiooni.⁷⁶

2.3.2 Rahvastiku koosseis ja sisserände ajalugu

Rootsi on olnud rahvusvahelise migratsiooni sihtriigiks alates Teise maailmasõja järgsest perioodist. 2004.a. moodustasid sisserändajad 12,2% kogu elanikkonnast (ligikaudu 1,1 miljonit inimest). Suure osa sisserändajatest moodustavad inimesed Põhjamaadest ja Lääne-Euroopast, nende hulgas on kõige arvukam soomlaste kogukond, kes moodustab ligi 17% kõigist sisserännanutest. Soomele järgnevad arvuliselt peamiste päritoluriikidena Serbia (varem Serbia ja Montenegro) (7%), Iraak (6%), Bosnia ja Hertsegoviina, Iraan (kumbki 5%) ning Poola (4%).⁷⁷

“Rootsi välissündinute päritoluriikide nimekiri ilmestab hästi riigi immigratsioonipoliitikat, kus põhirõhk viimastel aastakümnetel on olnud sõdadest ja konfliktipiirkondadest tulevate põgenike ja varjupaigataotlejate vastuvõtmisel. Seda perioodi iseloomustab Rootsi majanduse kiire kasv, mis oli pärast II maailmasõda mõjutatud naaberriikides aset leidnud sõjajärgsest ülesehitustööst ning mis sai toimuda üksnes tänu võõrtööjõu sissetoomisele, esialgu peamiselt Lääne-Saksamaalt ja Põhjamaadest, hiljem ka Kreekast, Jugoslaaviast ja Türgist.”⁷⁸ Eriti massiliseks muutus sisseränne 1990. aastatel põhjustatuna konfliktikollete arvu mitmekordistumisest maailmas, aga teisalt ka Euroopas pärast kommunistlike režiimide kokkukukkumist.

“Aastatel 1984-2001 esitati Rootsis ligi 400 000 varjupaigataotlust, millest 40% moodustasid inimesed endisest Jugoslaaviast. Koos põgenikega Iraagist ja Iraanist

⁷⁶ Schain, Martin; Zolberg, Aristide; Hossay, Patrick; „Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western europe“; Sept 2002; lk 334

⁷⁷ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; „Integratsioonipoliitika ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 9

⁷⁸ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; „Integratsioonipoliitika ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 9

(põgenikud kummastki riigist moodustavad 10% taotlejatest), moodustasid antud riigid lõviosa varjupaigataotlejate arvust neil aastail. ... Kuna suur osa 1950-1970ndatel sisse­rännanud inimestest olid teistest Euroopa riikidest pärit võõrtöölised, kellest suur osa mõne aja möödudes pöördus tagasi kodumaale ning allesjääjate integreerumine kulges suuremate probleemideta, ei tekkinud Rootsis niipea vajadust riiklikult koordineeritud integratsioonipoliitika järele. ⁷⁹

Rootsi integratsioonimudelit on seetõttu tihti esitatud ka kui multikultuurse demokraatia näidet kõrvuti Kanada ja Austraaliaga, kes samuti 1970ndatel sõnastasid oma sisse­rännanute integratsioonipoliitika eesmärgiks multikultuurse demokraatia loomise. Hiljem, 1980ndatel järgisid neid eesmäärke veel Suurbritannia ja Holland. ⁸⁰

2.3.3 Rootsi kodakondsuspoliitika

“Rootsi kodakondsuspoliitika on rajatud pärinevuse põhimõttele (*jus sanguinis*), mis tähendab, et kodakondsus omandatakse automaatselt sünnijärgselt juhul, kui üks vanematest on lapse sünni hetkel Rootsi kodanik. Teine kodakondsuspoliitika põhiprintsiip on kodakondsusetuse vältimine, mis tähendab seda, et kui seadusest tulenevad sätted põhjustaksid inimese kodakondsusetuse, siis need seadusesätted ei rakendu. ... Lihtsustatud korras saavad kodakondseteks Rootsis sündinud kodakondsuseta lapsed või lapsed, kes on elanud Rootsis alalise elamisloa alusel vähemalt viis aastat. Lisaks saavad lihtsustatud korras kodakondsuse noorukid, kes 18-aastaseks saamise hetkeks on Rootsis elanud alalise elamisloa alusel vähemalt 5 aastat. ... Sisuliselt tähendab teatud tingimustega *jus soli* printsiibi rakendamine seda, et kõikidel Rootsis sündinud või lapsena Rootsi kolinud noortel on võimalik saada kodakondsus lihtsustatud korras.” ⁸¹

⁷⁹ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; ”Integratsioonipoliitikad ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 10

⁸⁰ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; ”Integratsioonipoliitikad ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 10

⁸¹ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; ”Integratsioonipoliitikad ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 11-12

“Naturaliseerimistingimused on suhteliselt lihtsad võrreldes paljude teiste Euroopa riikidega – kehtib 5-aastane paigusnõue (kodakondsuseta inimeste puhul 3 aastat ning Põhjamaade kodanike puhul 2 aastat) ning tingimus, et inimene „on seni olnud ja on ka tulevikus respektseeritava eluviisiga. Rootsi kodakondsuspoliitika soodustab seega ka kõrgemat naturalisatsioonitempot. Keskmiselt naturaliseerub aastas 35 000 inimest, mis moodustab 7,5% kogu riigis elavate välismaalaste arvust. Võrdluseks: Taani naturalisatsioonitempo on 4% ja Suurbritannias 3% välismaalastest aastas.”⁸²

2.3.4 Integratsioonidebatt

“Rootsi integratsioonidebatti on läbi ajaloo iseloomustanud positiivne meelestatus põgenike ja varjupaigataotlejate suhtes, mis on osaliselt tingitud solidaarsuspõhimõtte tugevast juurdumisest ühiskonnas ja teisalt sellest tulenevast riigi pühendumusest põgenike aitamiseks üle kogu maailma. Taoline diskursus Rootsi moraalsest kohustusest maailmas on toetanud ka riigi põgenikepoliitikat. Lisaks ei ole immigratsiooni ja põgenike teema olnud avalikkuse kõrgendatud tähelepanu all kui võrrelda seda võib-olla mõne teise Euroopa riigiga, mistõttu ka äärmuslike immigrantide-vastaste organisatsioonide esilekerkimine on olnud vähem märgatav.”⁸³

Tööjõus osalemise vahe rootslaste ja kolmandate riikide kodanike vahel on märkimisväärselt 27,6% rootslaste kasuks, vahe on omakorda veelgi suurem naiste ja noorte hulgas. Lisaks on poliitiline tähelepanu koondunud ka diskrimineerimisevastasele võitlusele.⁸⁴

⁸² Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; ”Integratsioonipoliitika ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 12

⁸³ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; ”Integratsioonipoliitika ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 12

⁸⁴ Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina; ”Integratsioonipoliitika ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel“; Institute of Baltic Studies 2007; lk 12

Rootsi ⁸⁵ (Tabel 5)			
Aasta	Rahvaarv	Immigrante	Valitsus kabineti muutus
1980	8,317,937	39,566	
1981	8,323,003	32,343	
1982	8,327,484	30,465	o
1983	8,330,573	27,575	
1984	8,342,621	31,591	
1985	8,358,139	33,194	o
1986	8,381,515	39,576	
1987	8,414,083	42,767	
1988	8,458,888	51,301	o
1989	8,527,036	65,981	
1990	8,590,630	60,180	
1991	8,644,119	49,806	o
1992	8,692,013	45,419	
1993	8,745,109	61,935	
1994	8,816,381	83,653	o
1995	8,837,496	45,951	
1996	8,844,499	39,955	
1997	8,847,625	44,872	
1998	8,854,322	49,391	o
1999	8,861,426	49,839	
2000	8,882,792	58,659	
2001	8,909,128	60,795	
2002	8,940,788	64,087	o
2003	8,975,670	63,795	
2004	9,011,392	62,028	
2005	9,047,752	65,229	
2006	9,113,257	95,750	o
2007	9,182,927	99,485	
2008	9,256,347	101,171	
2009	9,340,682	102,280	
2010	8,415,570	98,801	o
2011	9,482,855	96,467	

3.3.5 Analüüs Rootsi statistilistest näitajatest

Samamoodi nagu Taani puhul, nii ka Rootsi kohta näitab kõrvalolev tabel (Tabel 5) seda, kuidas on ajas muutunud rahvaarv ja immigrantide arv ning kas ja kuidas on seda mõjutanud valimised. Ehk siis kas peale valimisi on toimunud suuremaid muutusi immigrantide arvus ning millises suunas. Selles ja kahes järgnevas tabelis (Tabel 6 ja Tabel 7) on välja toodud immigrandid, kes said vaadeldaval perioodil Rootsi kodakondsuse.

Tabelist järeldub, et Rootsis on läbi vaadeldava perioodi immigrantide arv olnud kõrge. Tugevat seost valimiste ja immigrantide arvu muutuse vahel pole märgata. Samas tulevad esile perioodid, kus on immigrantide arv suurenenud.

Ainus immigrantide arvu suurem muutus on leidnud aset peale 2006. aasta parlamendivalimisi. Seda võib-olla sellepärast, et Rootsi paremäärmuslik erakond Rootsi Demokraadid ei pääsenud parlamenti. Neil polnud piisavalt toetajaid ja nende poolt antud hääled jäi esinduseta. Teisalt toimus 2006. aastal Liibanoni ja

⁸⁵ Rootsi statistikaamet. Kättesaadav:

[<http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/MainTable.asp?yp=tansss&xu=C9233001&omradekod=BE&omradetext=Population&lang=2&langdb=2>]; Külastatud: 10.05.2012

Israeli vaheline konflikt. Tõenäoliselt oli see üks põhjus, miks just peale 2006.aasta valimisi immigrantide arv suurenes varasemalt ligikaudu 65 tuhandelt enam kui 100 tuhande immigrandini.⁸⁶

Viimastel valimistel, 2010 aastal, aga oli Rootsi Demokraatide toetus valijate hulgas tõusnud, nad said parlamendis 20 kohta, mis on 5,7% kogu häälest. Selle tulemusega olid nad enim toetust kogunud partei Rootsis võrreldes eelnevate valimistega. Peale viimaseid valimisi 2010.aastal on ka immigrantide arv natukene vähenenud, aga siiski on vara teha kaugeleulatuvaid järeldusi.

Rootsi oli ainus riik laienemiseelses Euroopa Liidus,⁸⁷ kes ei seadnud mingisuguseid piiranguid Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikele Rootsis tegutseda: kehtis täielik liikumisvabadus ja kõigile laienesid heaoluühiskonna privileegid.⁸⁸ Rootsi liitus Euroopa Liiduga 1995.aastal. Hinnates immigratsiooni selle taseme muutuse järgi, võib väita, et liitumine Euroopa Liiduga ei muutnud oluliselt Rootsi immigratsiooni.

Rootsi on alati pakkunud varjupaika sõjapõgenikele. Toodud tabeli järgi on raske iseloomustada, miks mingisugusel perioodil immigrantide arv suurenes. Parema ülevaate annab immigrantide päritolu näitav statistika. Rootsi statistikaamet näitab immigrantide päritolumaad alles alates 2000.aastast, seega saan analüüsida ainult seda perioodi.

⁸⁶ Järeldus on tehtud tabel 5 põhjal.

⁸⁷ Euroopa Liit selle ajani kui liikmeid oli 15.

⁸⁸ International migration outlook: SOPEMI; OECD 2006, lk216

Immigrantide päritolu Rootsis⁸⁹

(Tabel 6)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Afganistaan	888	1030	979	964	964	656	1669	835	1033	1558	1920
Albaania	62	46	58	66	68	96	180	96	98	122	164
Bosnia and Hertsegoviina	1224	1042	1174	1401	872	641	1058	584	607	538	516
Hiina	911	1018	1179	1390	1519	1701	1985	2386	2677	3098	3186
Eritrea	127	107	154	221	281	610	755	816	1170	1398	1604
Soome	3579	3445	3293	3181	2810	2895	2639	2561	2405	2398	2300
Iraan	1106	1301	1365	1016	1477	1063	2008	1427	1766	2416	2820
Iraak	6640	6511	7352	5376	2824	2942	10850	15200	12103	8539	4534
Kosovo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	914	951
Liibanon	234	259	256	334	303	344	858	367	387	411	421
Pakistan	192	198	195	312	451	671	938	1229	1500	1756	1575
Venemaa	1027	967	1010	967	1286	959	1393	943	914	1094	1221
Serbia	0	0	0	0	0	0	215	1895	1791	1021	864
Serbia ja Montenegro	0	0	0	1778	1809	2143	3975	0	0	0	0
Somaalia	633	691	912	1349	1123	1314	2974	3781	4064	6902	6819
Jugoslaavia	2915	2368	2123	0	0	0	0	0	0	0	0
Aastas kokku	19538	18983	20050	18355	15787	16035	31497	32120	30515	32165	28895

Tabelis 6 olen välja toonud riigid, kust on pärit enim Rootsi saabunud hilisimmigrante. Kuna Rootsi on suur immigrante vastu võttev maa ning immigratsioon sõltub suuresti siirderiigi poliitilisest ja majanduslikust olukorrast, siis olen tabelis ka välja toonud riike, mida puudutas Bosnia sõda ja Jugoslaavia lagunemist.

Soomlased on olnud juba ammu Rootsi suurim immigrantide rühm. Teise maailmasõja hakul evakueeriti umbes 70 000 tuhat Soome last sõja eest Rootsi.⁹⁰ Rootsi võttis vastu palju sõjapõgenike, kaasa arvatud lähinaabreid. Peale Teist maailmasõda, milles Rootsi oli neutraalne ja vältis sõjakahjustusi, arenes tööstus Rootsis jõudsalt. Sellest tulemusel liikus veelgi enam soomlasi Rootsi.

⁸⁹

Rootsi statistikaamet; kättesaadav:

[<http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/Visavar.asp?yp=tansss&xu=C9233001&huvudtabell=ImmiEmiMedb&deltabell=01&deltabellnamn=Immigrants+and+emigrants+by+country+of+citizenship+and+sex%>]; Külastatud 10.05.2012

⁹⁰

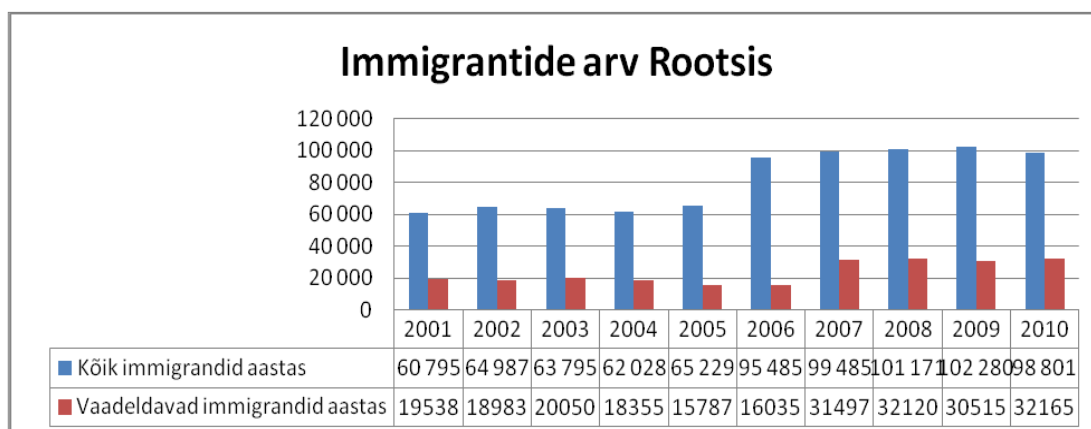
Korppi-Tommola, Aura; „War and children in Finland during the Second World War“; Paedagogica Historica; August 2008; lk 446

Tabelist ilmnes, et riikide näol, kust peamised immigrantide rühmad pärit on, on majanduslikult madalamal järjel olevad riigid (välja arvatud Soome). Neis riikides on poliitiliselt ebastabiilne olukord ja religioonil tihti domineeriv roll. Arhailised arusaamad ja neile vastav poliitika ei võimalda riigil globaliseeruva maailmaga kaasa liikuda ning rahvas otsib väljapääsu parema elujärje saavutamiseks. Rootsis on üheks suuremaks immigrantide grupiks soomlaste järel iraaklased. Rootsi heldekäelise immigratsioonipoliitika tagajärjel võetakse vastu vähemalt pooled asüülitaotlejad. Rootsi on alati vastu tulnud sõjapõgenikele mistõttu on nii Iraani ja Iraagi omavaheline sõda, kui ka praegune sõda Iraagis kasvatanud sealt pärit immigrantide arvu väga suureks. Erineva religiooni ja kultuuri tõttu on see tekitanud ühiskonnas pingeid ja tõstatanud küsimuse immigrantide juurdevoolu tõkestamiseks.

Rootsi on tuntud oma liberaalsete ja tolerantsete vaadete poolest, seal on seni leitud tasakaal majanduse soodustamise ja sotsiaalsüsteemi suuruse vahel. See teebki Rootsi ahvatlevaks sihtriigiks.

Suur hulk Euroopast pärinevaid immigrante on tulnud Rootsi Balkani piirkonnast, mis on olnud ebastabiilne ja konfliktne piirkond Euroopas. Kuna Rootsi lubab kahekordset kodakondsust, siis kasutavad immigrandid seda tihti ära, sest siis kehtivad ka sotsiaalsed hüved. Loodetakse, aga et tulevikus võib olukord emamaal paremuse poole liikuda ja siis on soodne tagasi pöörduda.

Sageli võib luhtuda algne plaan lihtsalt elatist teenida või soodsamaid aegu oodata ja madal kvalifikatsioon võib immigrandi sotsiaalsüsteemi ülalpidamisse jätta. Selline "mugav" elu ei motiveeri pingutama. Rootsi sotsiaaltoetustest elades on elu lihtsam kui kodumaal tööd tehes.

(Tabel 7)

Selle tabeli (Tabel 7) põhjal ilmneb, et vaadeldavad immigrandid moodustavad kõigist immigrantidest umbes 1/3 või isegi vähem. Seda eelkõige sellepärast, et Rootsi on väga liberaalne immigrantide suhtes ning võtab neid vastu riikidest üle kogu maailma. Ei saa määratleda vaid üht peamist piirkonda, millest immigrandid tulevad. Immigrantide arv ja päritolu tulenevad sellest, milline on siirderiigis poliitiline ja majanduslik olukord. Näiteks Poola immigrante hulk Rootsis on üks suuremaid (Lisa 2) kuigi Poola on poliitiliselt küllaltki stabiilne riik, samas on majandus Rootsiga võrreldes nõrgal järjel. Kuna Rootsi ei tee takistusi tööjõu liikumisele Euroopa Liidu riikidest, on Rootsi populaarne sihtriik. Lisaks sellele kulub Rootsi majandusele ära tööjõud madalamalt tasustatud või madala prestiižiga töökohtadel, kus "põlisrootslased" töötada ei taha.

2.4 Taani ja Rootsi võrdlus

Taani ja Rootsi on poliitiliselt, kultuuriliselt ja majanduslikult küllaltki sarnased Põhjala riigid. Mõlemad on monarhiad, aga poliitiliselt määrav roll on peaministril ja parlamendil. Ka kultuuriliselt on need riigid väga sarnased, Taanil on rohkem Saksa mõjutusi, Rootsi on rohkem ajalooliselt seotud Norra ja Soomega. Kuid siiski on tegu samast Skandinaavia kultuuriruumist pärinevate mõjutustega. Mõlema riigi parlament on ühekojaline. Kahe riigi keeled on samuti küllaltki sarnased nagu ka varasem ajalugu. Majanduslikult on Taani ja Rootsi samal tasemel: Rootsi sisemajanduslik koguprodukt (SKP) on 40600 USD ja Taani SKP on 40 200 USD, olles sellega CIA andmetel maailmas vastavalt 21. ja 23. kohal.⁹¹

Rootsi ja Taani suhtumine immigratsiooni ja immigrantidesse on mõneti erinev, millest annab tunnistust nii kodakondsuspoliitika kui ka immigrantide vastuvõtu poliitika. Taanis ilmus esmakordselt paremäärmuslik erakond parteipoliitikasse 1972.aastal, mil loodi Progressi partei. Praegune parlamendis esindatud paremäärmuslik partei Taani Rahvapartei loodi 1995.aastal, pärast Progressi partei lõhenemist.

Rootsis loodi esmakordselt paremäärmuslik erakond Uued Demokraadid 1991.aastal. Partei pääses parlamenti kohe esimestel valimistel, millel nad osalesid, aga see jäi ka viimaseks. Peagi nende edu kadus, kuna ei suudetud täide viia antud lubadusi.

Taanis on paremäärmuslik erakond viimased 10 aastat (2001-2011) olnud koalitsiooni toetajaks parlamendis. Paremäärmusluse kõrgpunkt oli Taanis 2001.aastal, aga paremäärmuslik erakond on suutnud hoida kolmandat positsiooni parteimaastikul sellest ajast saati kuni tänini (Lisa 3).

Rootsis pole peale Uute Demokraatide parlamenti kuulumist aastatel 1991-1994 olnud paremäärmuslikud erakonnad populaarsed. 1994.aastast kuni 2010.aastani ei ole olnud Rootsis ühtki selgelt paremäärmuslikku jõudu. Viimastel Rootsi parlamendi valimistel 2010.aastal valiti paremäärmuslik erakond Rootsi Demokraadid parlamenti 20 mandaadiga, mis on 5,7 protsenti kogu häälest (Lisa 4).

⁹¹ CIA; kättesaadav: [<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html>]; Külastatud: 10.05.2012

Rootsi on oma vaadetelt immigratsioonile liberaalsem kui Taani ning toetub pikka aega toiminud solidaarsuspõhimõttele. Rootsi immigratsioonipoliitikas on olulisel kohal sõjapõgenike ja tagakiusatute vastuvõtt. Rootsi ei pea end homogeenseks riigiks ja homogeensust peetakse seal pelgalt müüdiks.⁹² Rootsi ametlikuks eesmärgiks on olla multikultuurne ja tolerantne riik ning immigrandid on igati teretulnud, kui nad ei riku ühiskondlikku korda.

Taanis seevastu on muutnud oma immigratsioonipoliitikat aina karmimaks. Taani ei pea end immigratsiooni sihtriigiks ja püüab seda võimalike vahenditega piirata. Peamiseks eesmärgiks on integreerida juba olemasolevaid immigrante Taani ühiskonda. Selleks koostatakse immigrandile eraldi kolme aasta plaan, mida täites peaks immigrandist saama Taani ühiskonna täieõiguslik liige. See hõlmab keeleõpet ja koolitusi. Taani püüab vältida madala kvalifikatsiooniga immigrantide sattumist riiki. Immigrandil peab olema vähemalt põhi- või keskharidus.

Rootsi, nagu eelpool öeldud, võtab meelsasti vastu sõjapõgenikke ja tagakiusatuid. Samuti on Rootsi sihtriik tööturu raames. Rootsi kodakondsuse peamine alus on pärinevuse põhimõte. Sama on see ka Taanis, kuid seal see sellega ka piirdub. Rootsi põhimõte on vältida kodakondsusetuse tekkimist, seega kui laps sünnib Rootsis aga vanemad on kodakondsuseta, siis saab laps Rootsi kodakondsuse.

Naturalisatsiooni käigus saadava kodakondsuse tingimusteks peab immigrant olema vähemalt 5 aastat elanud Rootsis, kodakondsuseta inimesed 3 aastat ja Põhjamaade kodanik vähemalt 2 aastat. Taanis naturalisatsioon nii lihtsalt ei käi, selleks peab inimene olema paikne vähemalt 9 aastat. Veel peab inimene oskama taani keelt ja olema majanduslikult sõltumatu.

Taani püüab vältida olukorda, kus immigrandid oleksid ülalpeetavad. Ühiskondlik mentaliteet eeldab, et kui immigrantide haridustase on madal, siis koormavad immigrandid Taani sotsiaalsüsteemi. Kui immigrantide kvalifikatsioon ja

⁹² Rootsi koduleht; Kättesaadav:
[http://www.sweden.se/eng/Home/Work/Life_in_Sweden/A_multicultural_society/]; Külastatud:
10.05.2012

haridustase on kõrge, siis suudavad immigrandid ise oma eluga toime tulla ja lisaks panustada Taani majandusse.

Rootsi ühiskond on palju altruistlikum. Tahetakse immigrantidele pakkuda võimalust ise oma elu muuta ja end harida. Ollakse harjunud erinevustega enda ümber. Immigrantidele pakutakse võimalust korraldada ise oma elu. Suurem rõhk on aga nende vastuvõtmisel ja paigutamisel Rootsi ühiskonda. Taani seevastu tegeleb nende integreerimisega, ega võta juurde nii palju uusi immigrante.

Kahe riigi immigratsioonipoliitika on küll erinev kuid neil mõlemal on oma positiivsed ja negatiivsed küljed. Taani positiivne külg on, et immigrantide integreerimisega tegeletakse aktiivselt. Miinuseks on see, et olenevalt vaatenurgast võib seda pidada ka assimileerimiseks.

Erinevuse üheks põhjuseks pean Taani tülisid Saksamaaga Schleswigi ja Holsteini pärast kuni eelmise sajandi keskpaigani. Schleswig on praegu Taani valduses, aga seal elab peamiselt saksa keelt rääkiv elanikkond. Juba seal teravustus rahvusliku identiteedi problemaatika. Taani on ka rahvaarvult Rootsist väiksem ja on üle elanud suuremaid majanduslangusi kui Rootsi ning selle tulemusena ollakse *status quo* kaitsmisel tundlikumad. Rootsi seevastu on teinud valikuid, mille tulemusena sealne ühiskond tunneb ennast kindlamana ja on valmis pakkuma samu väärtusi ja privileege ka teistele.

Rootsi positiivne külg on see, et enamus immigrante võetakse vastu ning neile pakutakse võimalust elada arenenud ja kaasaegses ühiskonnaks. Miinuseks on see, et kuna immigrante on suhteliselt palju, siis tihti napib võimalusi ja programme nendega personaalselt tegeleda ja selle tulemusena jäävad paljud immigrandid sotsiaalsüsteemi kulul elama. Selle põhjuseks on puudulik keeleoskus ja kvalifikatsioon.

Üldist suhtumist immigrantidesse mõjutab immigrantide päritolu ja nende suhtumine sihtriiki. Pean silmas, et mida rohkem suudab immigrant sulanduda ühiskonda, seda vähem tekib konflikte põhirahvusega. Immigrantide kombed ja elustiil ei pruugi kokku langeda sihtriigi omaga. Suurt rolli suhtumises mängib ka üldine hoiak immigrantidesse ja immigratsiooni kajastamine meedias. Nagu Cas Mudde eelpool välja toob, siis

piirkondades, kus immigrantide arv on väike toetatakse enam paremäärmuslike parteisid. Siit järeldan, et kokkupuude immigrantidega on väike ja valimisotsus tehakse meedias kajastatu põhjal.

Ilmekas näide meedia mõjust immigratsiooni suhtes on 2005. aastal Taanis olnud skandaal Mohammedi pilavate karikatuuride pärast. Islami maailma vihastas see väga. Pilte avaldanud ajalehe sõnul oli see test, kui kaugele on Islam valmis minema Taanis kehtiva sõnavabaduse piiramisel. Umbes 5000 moslemi kogukonna liiget tuli Taanis tänavatele protestima.⁹³ Meedial oli selles loos mõjuvõimas roll, kujundades moslemitest mulje, kui protestivast ja ähvardavast kogukonnast.

⁹³ Belin, Paul; „*Jihad against Danish Newspaper*“; Brussels Journal; avaldatud 22.10.2005. Kättesaadav: [<http://www.brusselsjournal.com/node/382>], Külastatud: 10.05.2012

3. Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida võimalikku seost immigratsiooni ja paremäärmuslike parteide populaarsuse vahel, vaadeldes Rootsit ja Taanit, ning leida seoseid sisserände, sellest tuleneva poliitika ja esinduskogude koosseisude muutumise vahel. Paremäärmuslike erakondade platvormid Taanis ja Rootsis on ühelt poolt suunatud immigratsiooni vastu, teiselt poolt on kesksel kohal eesmärk kaitsta rahvuslikku identiteeti.

Analüüsi tulemusena ilmnes, et immigratsioonipoliitika Taanis ja Rootsis on erinevad tänud paremäärmuslike parteide erinevale toetusmäärale. Taani paremäärmuslik partei on riigis toetuselt kolmandal kohal. Neil on oma kindel toetajaskond ja neid pannakse avalikus debatis tähele. Nad ei kuulu küll hetkel valitsuskoalitsiooni, kuid on selle ametlikud toetajad, mistõttu nende väljaütlemisi võetakse arvesse.

Rootsis seevastu ei ole paremäärmuslik parteipoliitika populaarne. Vaadeldud ajaperioodi jooksul on paremäärmuslik erakond vaid kaks korda parlamenti pääsenud: seda 1991. aastal ja 2011. aastal. Viimase kohta on veel vara järeldusi teha, kuid 1991. aasta Uute Demokraatide parlamenti saamine jäi erakonnale viimaseks. Ei suudetud oma valimislubadusi täita ning ka võimul olevad erakonnad ei toetanud neid.

Töö teoreetilises osas andsin ülevaate paremäärmuslusest. Tõin välja mitmeid erinevaid paremäärmusluse definitsioone, määratlesin paremäärmusluse iseloomulikud tunnused (ja nende kombinatsioonid). Empiirilise osa jaotasin kolmeks. Esimeses osas andsin ülevaate Taanist, tema poliitilisest maastikust ja immigratsioonipoliitikast. Seejärel analüüsin statistikat immigratsiooni ajas muutumise kohta ja seda, kuidas on toimuvat mõjutanud valimised. Teises osas andsin ülevaate Rootsist. Esmalt vaatasin Rootsi poliitilist maastikku, seejärel immigratsioonipoliitikat ja siis analüüsisin samu näitajaid, mis Taani puhulgi. Kolmandas osas võrdlesin omavahel Taani ja Rootsi immigratsioonipoliitikat. Võrdlusest järeldus, et vaatamata sarnasusele paljudes aspektides on riikide immigratsioonipoliitika olnud erinev. Taani

immigratsioonipoliitika on suhteliselt karm ja Taani kodakondsuse saamine ei ole lihtne. Rootsi seevastu on väga liberaalne ning immigrantidele avatud riik. Rootsi paremäärmuslikud erakonnad teiselt poolt on järginud pigem leplikku ja mitte eriti radikaalset poliitikat - kuigi Rootsi Demokraadid on seisukohal, et senine immigratsioonipoliitika ei too riigile kasu.

Taani paremäärmuslik erakond Taani Rahvapartei on tugevalt natsionalistliku suunitlusega. Oma retoorikas panustatakse vajadusele kaitsta rahvust ja selle identiteeti.

Taani statistiliste andmete analüüsil tuli välja, et immigratsiooni suurenedes on kasvanud toetus paremäärmuslikule erakonnale. Kui paremäärmuslikku erakonda saadab valimistel edu ning erakonnal on võimalus parlamendis võimu teostada, siis on märgata ka sisserändajate arvu vähenemist.

Rootsis statistiliste näitajate puhul sama välja ei tulnud. Peamiseks põhjuseks oli paremäärmusliku erakonna ebaedu valimistel. Rootsis on paremäärmuslik erakond vaid kaks korda pääsenud parlamenti. Pärast 1991.aastat, mil paremäärmuslik partei Uued Demokraadid Rootsi parlamenti pääses, vähenes immigrantide arv vaid valimistelejärgnenud aastal ning seejärel kasvas edasi samas tempos kui varem. 2010.aasta parlamendi valimistel said Rootsi Demokraadid taas parlamenti ning 2011.aastal on ka immigrantide arv natuke vähenenud, mis viitab taas seosele immigratsiooni kasvu ja paremäärmuslike parteide edu vahel.

Põhjus, miks Taanis on paremäärmuslus populaarsem kui Rootsis, võib olla see, et Taani paremäärmuslased kasutavad rohkem populistlikku retoorikat kui Rootsi paremäärmuslased. Taani paremäärmuslased rõhuvad nativismi motiividele – rahvusele ja homogeensusele. Siit järeldan, et taanlased tunnevad rohkem ohtu oma identiteedile, kui rootslased. Valimistulemustel toetudes järeldan, et rootslased vastandavad end sisserändajatega vähem ning pahameel valitseva poliitika vastu on väiksem.

4. Kasutatud kirjandus

- Arter, David; „The Breakthrough of Another West European Populist Radical Right Party? The Case of the True Finns“ Government and Opposition 2010; lk484,488, 493, 497
- Bakic, Jovo; “*Extreme-Right Ideology, Practice and Supporters: Case Study of the Serbian Radical Party*” Journal of Contemporary European Studies 2009; lk 194
- BBC News Europe; „*Schengen state Denmark to re-impose border controls*”; 11.05.2011; Kättesaadav: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-13366047>
- Betz, Hans-Georg; „*Radical right-wing populism in western Europe*”; The Macmillan press ltd 1994; lk 27; 37, 42,125-140, 197-204
- Boreusi, Kristina “*Including or excluding immigrants? The impact of right-wing populism in Denmark and Sweden*” Raamatust: Diversity, Inclusion and Citizenship in Scandinavia. Peatükk 6. Kättesaadav: [http://www.pol.gu.se/digitalAssets/1316/1316013_boreus.pdf]; lk2
- CIA raport SKPst; Kättesaadav: [<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html>] Külastatud: 10.05.2012
- CIA world factbook, Taani; Kättesaadav: [<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/da.html>]
- Flaami blokki 2004. aasta programm, Kättesaadav: [http://www.vlaamsbelang.org/files/20041212_programma.pdf]
- Eesti kaitsepolitsei; Kättesaadav: [<http://www.kapo.ee/%C3%A4%C3%A4rmuslus,%20%C3%A4%C3%A4rmuslased,%20parem%C3%A4%C3%A4rmuslus,%20vasak%C3%A4%C3%A4rmuslus,%20ekstremism>]
- Guibernau, Montserrat; “*Migration and the rise of the radical right*”; Policy network paper 2010, lk 4,8
- Ignazi, Piero; „*Extreme Right Parties in Western Europe*”; Oxford Iniversity press 2003; lk 1
- Ignazi, Piero; „*The extreme right: Defining the object and assessing the cause*”; Raamatust „*Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western Europe*”; Palgrave 2002, lk 22
- International migration outlook: SOPEMI; OECD 2006, lk216
- Jobbik`u kodulehekülg: [http://www.jobbik.com/about_jobbik/3207.html]
- Kaldur, Kristjan; Kallas, Kristina;”*Integratsioonipoliitika ja meetmed: Heade praktikate uuring Rootsi, Taani ja Suurbritannia näitel*”; Institute of Baltic Studies 2007; lk 9-20

- Korppi-Tommola, Aura; „*War and children in Finland during the Second World War*“; Paedagogica Historica; August 2008; lk 446
- Mudde, Cas; „*Who`s afraid of the European Radical Right?*“; Dissent Fall **2011**; lk7-10
- Mudde, Cas; „*The populist radical right: A pathological normality*“; West European Politics, **2010**; Tõlge Vikerkaar 9/2011 lk 81-82; Algallikas tsitaadile: Mudde, Cas; „Populist Radical Right Parties in Europe“; Cambridge University press 2007
- Mudde, Cas; „The Populist Zeitgeist“; Government and opposition Ltd **2004**; lk543;
- Norris, Pippa; „*Radical Right*“; Cambridge university press 2005; lk43,133,149,166
- Parteid ja valimised Euroopas: Rootsi; kättesaadav: [<http://www.parties-and-elections.eu/sweden.html>]
- Parteid ja valimised Euroopas; Taani; kättesaadav: [<http://www.parties-and-elections.eu/denmark.html>]
- Raun; Alo;” *Grabbe Tallinnas: populismi turgutavad mitte pudrumäed, vaid kultuur*“; Postimees 11.05.2012; Kättesaadav: [<http://arvamus.postimees.ee/838690/grabbe-tallinnas-populismi-turgutavad-mitte-pudrumaed-vaid-kultuur/>]
- Rootsi Demokraatide programm; Kättesaadav: [<https://sverigedemokraterna.se/vara-asikter/det-sverigevanliga-partiet/>]
- Rootsi statistikaamet. Kättesaadav: [<http://www.ssd.scb.se/>]
- Rootsi koduleht; Kättesaadav: [http://www.sweden.se/eng/Home/Work/Life_in_Sweden/A_multicultural_society]
- Rydgren, Jens; „*Radical right-wing populism in Sweden and Denmark.*“; The Centre for the Study of European Politics and Society 2004; lk4;11
- Schain, Martin; Zolberg, Arisride; Hossay, Patrick; “ *Shadows over Europe: The development and impact of the extreme right in western Europe*”; Palgrave 2002, lk 3,7,8,11
- Skenderovic, Damir; “*Immigration and the radical right in Switzerland: ideology, discourse and opportunities*“; Patterns of Prejudice, 2007, lk 156

- Taani rahvapartei programm;
[http://www.danskfolkeparti.dk/The_Party_Program_of_the_Danish_Peoples_Party.asp]
- Taani riigi migratsiooni profiil; Kättesaadav:
[www.migrationinformation.org/Profiles/display.cfm?id]
- Taani statistika amet: [<http://www.statbank.dk>]
- The Migration Information Source; Kättesaadav:
[<http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=485>]
- Varrak Toomas;“ *Poliitika ja riigiteadus*“ Külim 2001, lk 51-52

5. Lisad

Lisa 1: Inimesed, kes muutsid algse kodakondsuse Taani kodakondsuseks
Välja on jäetud riigid, kus tuli vähem kui 30 immigranti vaadaleuva perioodi jooksul.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Afghanistan	217	299	40	367	282	260	178	359	790	354
Algeria	35	45	10	37	20	16	8	11	11	7
Argentina	10	15	5	23	11	4	2	3	12	0
Armenia	33	156	4	123	43	16	13	14	26	10
Australia	11	7	6	12	9	10	2	5	4	0
Austria	6	13	4	2	12	6	4	3	10	2
Bangladesh	12	15	3	16	14	10	4	4	4	1
Belarus	7	23	16	22	15	3	5	4	16	15
Bolivia	14	21	11	24	17	8	3	2	4	2
Bosnia-Herzegovina	708	2480	974	3358	1337	519	224	270	265	131
Brazil	33	54	23	64	53	18	9	18	4	46
Bulgaria	45	47	26	22	12	20	3	1	6	4
Burundi	6	22	5	45	31	32	7	38	28	16
Canada	24	12	12	6	8	10	4	3	4	4
Chile	17	30	11	39	23	4	8	9	13	8
China	193	282	203	339	382	281	162	181	199	103
Colombia	78	102	72	55	38	35	6	13	19	13
Congo, Democratic Republic (former Zaire)	3	15	0	23	7	3	2	5	9	1
Croatia	27	38	16	31	2	5	0	5	6	3
Czech Republic	14	17	18	18	25	12	1	7	10	5
Ecuador	7	15	11	12	13	5	2	3	10	5
Egypt	53	74	17	27	38	31	16	10	27	10
Erithrea	3	13	1	20	10	10	0	2	9	0
Estonia	3	7	3	15	6	9	4	3	13	4
Ethiopia	47	94	44	131	71	58	32	71	116	98
Finland	16	23	14	10	12	9	9	4	5	1
France	7	20	14	13	14	11	6	18	9	7
Gambia	46	41	12	12	26	16	15	7	7	6
Georgia	1	4	2	12	5	11	4	1	3	7
Germany	126	172	82	178	144	99	42	44	84	81
Ghana	31	65	7	43	44	22	18	35	39	10
Iceland	22	35	32	27	24	14	18	10	26	17

India	122	165	102	134	173	91	43	58	64	25
Iran	429	518	120	505	317	203	89	207	155	63
Iraq	857	1160	153	1015	961	1113	515	1166	1201	368
Israel	42	25	6	20	25	23	11	12	10	9
Italy	15	19	8	22	21	9	3	6	9	2
Ivory Coast	20	34	2	20	41	17	2	14	14	9
Jordan	85	51	34	31	25	18	9	23	17	6
Kenya	11	30	9	23	17	22	10	8	21	6
Kosovo	0	0	0	0	0	0	0	9	34	22
Latvia	5	4	5	7	9	16	12	15	21	7
Lebanon	303	371	69	219	140	80	27	73	40	10
Lithuania	3	17	6	27	18	5	8	11	8	14
Macedonia	42	91	16	98	7	21	25	17	15	16
Mexico	8	5	4	21	10	4	6	13	15	8
Morocco	199	312	69	244	147	114	40	119	104	46
Netherlands	15	30	8	35	23	19	9	26	30	15
Nigeria	25	51	6	12	32	16	15	28	28	16
North Korea	5	7	7	7	7	3	2	3	5	1
Norway	119	117	89	137	161	134	93	73	76	51
Pakistan	299	564	94	332	305	172	93	191	214	21
Peru	34	25	5	35	16	12	5	14	14	5
Philippines	89	145	53	214	116	82	27	71	74	22
Poland	142	282	130	186	103	73	39	43	44	36
Republic of Moldova	1	0	0	10	4	11	5	5	13	9
Romania	71	60	44	49	35	45	12	29	22	22
Russia	107	62	26	104	88	84	54	63	123	74
Rwanda	0	5	5	14	16	18	8	25	31	15
Serbia and Montenegro	3	14	8	27	29	116	57	39	42	26
Sierra Leone	10	28	9	34	15	10	1	20	13	4
Somalia	1066	2254	324	2022	1709	923	317	527	264	142
South Africa	6	10	16	29	26	21	8	12	19	12
South Korea	39	59	62	61	69	49	14	15	23	17
Sovjet Union (former)	21	36	14	26	8	6	12	5	12	1
Spain	12	12	2	10	8	5	2	10	12	1
Sri Lanka	355	589	119	678	332	148	73	127	74	20
Stateless	703	990	175	522	238	161	49	120	458	182
Sudan	8	25	2	20	22	14	0	18	10	10
Sweden	99	118	63	80	96	66	48	39	52	58
Switzerland	10	6	4	5	7	11	3	3	2	1

Syria	55	101	10	59	44	22	12	30	7	5
Zambia	5	17	3	13	14	3	2	3	11	2
Tanzania	29	36	19	11	26	23	11	7	5	8
Thailand	117	169	62	180	114	95	61	79	96	64
Togo	7	13	1	19	1	0	4	3	4	0
Tunesia	28	52	6	49	28	12	16	23	11	4
Turkey	3270	1948	2158	732	878	1125	527	581	511	239
Uganda	49	79	28	100	60	28	11	32	23	6
Ukraine	37	39	9	58	35	38	22	32	30	16
United Kingdom	73	71	68	81	74	71	37	25	47	34
Unknown	124	11	3	14	11	17	5	4	2	0
USA	36	58	43	56	51	45	17	21	18	13
Venezuela	0	9	3	17	7	4	2	11	13	3
Vietnam	315	502	280	318	232	213	129	78	144	86
Yugoslavia (former)	355	784	239	835	324	594	165	196	159	52
Yugoslavia, Fed. Rep.	0	0	0	0	0	0	0	61	69	31

Lisa 2: , kes muutsid algse kodakondsuse Taani kodakondsuseks

Välja on jäetud riigid, kus tuli vähem kui 1500 immigranti vaadaleuva perioodi jooksul.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Afghanistan	832	950	952	929	851	577	1592	816	971	1384	1824
Albania	62	45	70	65	71	103	170	97	110	132	163
Algeria	92	89	90	88	100	135	184	164	160	178	157
Australia	357	336	313	321	322	295	368	367	397	399	422
Austria	142	128	166	148	115	117	160	200	224	213	193
Azerbaijan	27	50	38	84	154	212	830	145	119	172	218
Bangladesh	146	163	188	246	277	417	393	446	522	737	970
Belarus	104	131	141	156	142	130	266	181	167	243	209
Belgium	119	174	120	90	118	134	178	186	194	193	189
Bolivia	97	82	104	111	116	102	233	206	225	309	336
Bosnia and Herzegovina	1068	1022	1187	1405	975	718	1124	763	757	690	668
Brazil	237	302	291	299	358	367	478	509	573	527	479
Bulgaria	140	141	171	181	139	114	137	1071	869	700	591
Burundi	9	20	132	194	321	531	562	353	188	162	112
Canada	239	209	245	234	206	208	253	273	276	356	359
Chile	589	624	574	570	567	516	578	537	515	550	502
China (excluding Hong Kong)	909	1060	1204	1434	1563	1749	2035	2485	2925	3462	3484

Colombia	364	421	345	287	370	528	598	421	412	368	433
Denmark	1918	2418	2969	3226	3203	3494	4365	4319	3371	3010	2732
Egypt	83	126	156	122	163	166	270	268	284	373	444
Eritrea	127	130	165	236	264	554	669	725	1014	1197	1366
Estonia	274	282	319	291	397	394	419	441	398	564	512
Ethiopia	260	265	248	286	361	360	578	650	739	1001	1072
Finland	3433	3349	3262	3151	2716	2793	2553	2494	2390	2385	2264
France	615	667	543	498	588	628	773	895	954	855	770
Gambia	169	142	127	153	134	145	199	229	277	315	353
Germany	1834	1806	1883	1998	2010	2147	3100	3745	3492	2845	2338
Ghana	82	79	77	142	146	175	142	126	182	226	239
Greece	317	375	385	347	313	332	472	562	669	517	602
Hungary	169	195	245	193	246	292	487	784	999	887	780
Iceland	360	352	402	416	355	384	370	397	439	626	645
India	458	509	604	810	887	1131	1108	1204	1629	1854	2206
Iran (Islamic Republic of)	1250	1444	1587	1300	1610	1365	2274	1795	2169	2976	3249
Iraq	6681	6663	7472	5425	3126	3094	11146	15642	13083	9543	5321
Ireland	161	159	192	119	124	132	173	209	204	226	208
Italy	328	410	309	250	289	262	436	475	679	576	650
Japan	340	310	347	371	291	301	313	376	375	333	345
Jordan	50	101	84	135	171	120	263	246	244	264	236
Kenya	116	91	104	90	104	134	143	170	173	219	347
Korea, Republic of Korea	271	258	241	250	257	242	245	266	254	289	309
Kosovo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	971	979
Latvia	165	159	167	162	197	232	359	326	385	898	759
Lebanon	447	465	512	611	591	668	1636	687	752	802	832
Lithuania	136	207	244	217	427	659	849	873	863	1158	1347
Macedonia	163	162	159	194	212	214	316	265	384	323	317
Mexico	162	151	125	155	150	183	149	172	237	223	182
Morocco	234	318	251	330	296	298	417	476	558	496	494
Netherlands	407	497	444	435	540	683	957	960	1039	755	750
Norway	2893	3104	3443	3168	2573	2425	2477	2371	2239	1917	2058
Pakistan	228	247	259	367	529	730	1011	1346	1608	1850	1682
Palestinian territory, occupied	28	60	43	353	262	183	379	175	177	156	165
Peru	260	232	217	246	260	257	347	300	311	344	308
Philippines	329	340	468	437	446	441	524	568	651	738	696
Poland	758	930	1195	1143	2552	3525	6442	7617	7091	5261	4517
Romania	343	342	412	383	395	415	422	2632	2595	1876	1780

Russian Federation	1087	962	1055	1019	1245	1019	1474	958	978	1192	1288
Serbia	0	0	0	0	0	0	190	1793	1805	959	808
Serbia and Montenegro	0	0	0	420	1479	1756	3228	36	30	20	22
Somalia	639	698	955	1361	1159	1355	3008	3941	4218	7021	6793
South Africa	118	217	201	172	176	158	171	176	195	198	175
Spain	357	388	395	362	321	358	520	542	587	654	651
Syrian Arab Republic	448	494	593	627	597	690	1127	619	696	984	1261
Thailand	849	938	1326	2075	2175	2205	2571	2695	3235	3165	2958
Tunisia	109	115	125	167	167	189	226	239	243	250	280
Turkey	791	861	984	1378	1314	1316	1758	1681	1697	2213	2435
Ukraine	244	279	304	274	327	298	444	384	425	493	580
United Kingdom	1343	1433	1449	1252	1229	1146	1601	1578	1763	1622	1512
United States of America	1278	1250	1245	1181	1174	1118	1223	1233	1526	1541	1661
Vietnam	459	389	384	354	377	420	601	510	493	600	750
Yugoslavia, Federal Republic of	2747	2316	2140	1600	413	399	661	209	276	201	195

Lisa 3: Taani parlamendi valimised 2011⁹⁴

Party		Ideology, Affiliation, Founding		2011	Seats	2007	Seats
	Venstre - Danmarks Liberale Parti (V) Left - Denmark's Liberal Party	Conservative liberalism; Agrarianism	ELDR, LI 1910	26,7 %	47	26,2 %	46
	Socialdemokratiet (S) Social Democracy	Social democracy; Third Way	PES, SI 1871	24,9 %	44	25,5 %	45
	Dansk Folkeparti (DF) Danish People's Party	National conservatism; Right-wing populism	- 1995	12,3 %	22	13,9 %	25

⁹⁴ Parteid ja valimised Euroopas; kättesaadav: <http://www.parties-and-elections.eu/denmark.html>; Külastatud: 10.05.2012

	Det Radikale Venstre (RV) Radical Left	Social liberalism	ELDR, LI 1905	9,5%	17	5,1%	9
	Socialistisk Folkeparti (SF) Socialist People's Party	Green politics; Democratic socialism, Eco-socialism	NGLA, EGP _o , GG _o 1959	9,2%	16	13,0 %	23
	Enhedslisten - De Rød-Grønne (EL) Unity List - The Red-Greens	Socialism; Anti- capitalism, Eco- socialism, Euroscepticism	EL 1989	6,7%	12	2,2%	4
	Liberal Alliance (LA) Liberal Alliance	Liberalism	- 2007	5,0%	9	2,8%	5
	Det Konservative Folkeparti (KF) Conservative People's Party	Liberal conservatism	EPP, IDU 1915	4,9%	8	10,4 %	18
Representatives from Faroe and Greenland		-	-	-	4	-	4
Others		-	-	0,9%	-	0,9%	-
Total		-	-	-	179	-	179
Turnout				87,7%		86,5%	

Lisa 4: Rootsi parlamendi valimised 2010⁹⁵

Party		Ideology, Affiliation, Founding		2010	Seats	2006	Seats
	Socialdemokratiska Arbetarepartiet (S) Social Democratic Workers' Party	Social democracy; Democratic socialism	PES, SI 1889	30,7 %	112	35,0 %	130
	Moderata Samlingspartiet (M) Moderate Rally Party	Liberal conservatism	EPP, IDU 1904	30,1 %	107	26,2 %	97
	Miljöpartiet de Gröna (MP) Environment Party The Greens	Green politics	EGP, GG 1981	7,3%	25	5,2%	19

⁹⁵ Parteid ja valimised Euroopas; kättesaadav: <http://www.parties-and-elections.eu/sweden.html>};
Külastatud:10.05.2012

	<u>Folkpartiet Liberalerna (FP)</u> Liberal People's Party	Liberalism; Social liberalism	ELDR, LI 1934	7,1%	24	7,5%	28
	<u>Centerpartiet (C)</u> Centre Party	Centrism; Agrarianism, Liberalism	ELDR, LI 1913	6,6%	23	7,9%	29
	<u>Sverigedemokraterna (SD)</u> Sweden Democrats	Right-wing populism	- 1988	5,7%	20	2,9%	-
	<u>Vänsterpartiet (V)</u> Left Party	Democratic socialism; Feminism	NGLA 1917	5,6%	19	5,9%	22
	<u>Kristdemokraterna (KD)</u> Christian Democrats	Christian democracy	EPP, CDI 1964	5,6%	19	6,6%	24
Others		-	-	1,4%	-	2,8%	-
Total		-	-	-	349	-	349
Turnout				84,6%		82,0%	

6. Summary

The Relevance of the Links Between Immigration and Radical Right Politics in Denmark and Sweden

Last two decades, the political situation in Northern countries, has started to change. Scandinavian countries who liked left-wing politics, is now starting to choose right-wing politics. And strongly has entered radical right parties in the Scandinavian parliaments. Last elections (2010) in Sweden radical right party Sweden Democrats collect 5,7% from all votes and entered to the Parliament. Last time, it has happened, time when some radical right party entered in Swedish parliament was almost 20 years ago.

In Denmark radical right party is on Parliament already 14 years and holds to them quite strong position. Radical right parties with their political program and statements are against many different things but surely they impose against increasing immigration.

My first purpose was to find out the role of immigration in the popularity rise of radical right parties in Denmark and Sweden as well as to find connections between immigration politics and changes of the political landscapes - how immigration reflects among on the representative bodies. Secondly I wanted to find out how Denmark and Sweden immigration politics have been changed during last few decades; was immigration character changing it and are there any connections between immigration and changes in the political landscape of these countries.

Denmark and Sweden are historically homogeneous nation-states countries. But as the world globalization is increasing trend in many different aspects (e.g. economic, political, cultural), the movement of labour and population increases the migration, which at changes traditionally homogeneous societies more multicultural. Between people from different countries with different cultural background the conflicts could easily arise. In Sweden immigrants from Finland don't cause problems to the native population, but immigrants from the Middle East or Balkan countries are causing

different social problems. In addition, the working culture and working skills are also different according to the destination countries. Immigrants without qualification and language skills are in difficulties to enter the labour-market of the countries and to earn their income, which will cause an additional weigh on the social systems of the destination countries. .

Denmark and Sweden have very similar political system, culture and long-term history. In my paper, I examined the immigration policy in Denmark and Sweden and discovered that the immigration policy in Denmark and Sweden is rather different. The Denmark immigration policy is quite demanding . Danish immigration policy is aiming to integrate foreigners into the labour-market and society of Denmark and prefers to deal with the immigrants who already are living in Denmark rather than take many new immigrants. Sweden immigration policy is more opened and generous . They accept every immigrant from war areas or people who suffer under politicalpersecution. Sweden immigration policy has an easy naturalization policy in contrast to the Danish immigration policy. Sweden society doesn't impose to be a homogeneous country. Denmark people do. The difference is in the societies of these two countries and in the way , how people think and see their goals. Swedish people are like more altruistic and probably want to offer the other people same opportunities that they have. Danish people want to live firmly, without any conflicts. They want to enjoy their own achievements and they don't want that others are taking advantage of this